

Monitoripoliisi vai mediakasvattaja

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemuksia huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista liittyen lapsen median käyttöön

Leena Kamula

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2023
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kamula, Leena. 2023. Monitoripoliisi vai mediakasvattaja. Erityispedagogiikan Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 55 sivua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli perehtyä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemuksiin käsitellä huoltajien kanssa lapsen kotona tapahtuvaa mediankäyttöä. Tutkimuksella haetaan tietoa siihen, millaisia asioita on käsitelty ja kuinka asian käsittely on toteutunut huoltajien kanssa.

Tutkimus toteutettiin Survey-tutkimuksena, jossa aineistonkeruu menetelmänä oli kyselylomake. Kyselyn kohdejoukkona oli 16 varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, joista kyselyyn vastasi lopulta 7 ammattilaista. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisesti, teemoittelu menetelmää käyttäen. Tutkimuksessa on hyödynnetty myös kvantitatiivista otetta.

Tutkimustuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen erityisopettajat käyvät usein keskustelua huoltajien kanssa lapsen mediankäyttötottumuksista. Erityisopettajat tiedostavat, että lapsen kotona tapahtuva mediankäyttö lisää haasteita esiopetuksessa. Pulmat näkyvät vuorovaikutussuhteissa, keskittymisen ja tarkkaavuuden asioissa sekä leikkitaidoissa. Haasteeksi yhteistyössä huoltajien kanssa koetaan huoltajien keskinäisesti eriävät näkemykset kasvatuksessa, ruutuajan rajaaminen, silloin kun kotona vanhempia lapsia sekä huoltajan omat mediankäyttötottumukset.

Tärkeimmät johtopäätökset ovat, että lapsen kotona tapahtuvalla mediankäytöllä on yhteyttä esiopetuksessa näkyviin haasteisiin. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat toivat esille, että lapsen mediankäytöstä keskustellaan usein huoltajien kanssa. Se millaiseksi yhteistyö oli rakentunut huoltajien kanssa, oli yhteydessä siihen, kuinka helpoksi varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat eri keskusteluaiheet.

Asiasanat: mediakasvatus, varhaiskasvatuksenerityisopettaja, mediankäyttötaidot, huoltajat, haittavaikutus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	1
SISÄLTÖ	2
1 JOHDANTO	4
2 MEDIAKASVATUKSEN KÄSITE JA SEN LÄHIKÄSITTEET	6
2.1 Medialukutaito	7
2.2 Monilukutaito	9
2.3 Tieto - ja viestintäteknologia	10
2.4 Lapsen mediankäyttötaidot	11
3 MEDIAKASVATUKSEN ILMENEMINEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA	14
4 KODIN MEDIAKASVATUS JA SEN HAASTEET	17
4.1 Huoltajien kasvatustimet mediakasvatuksessa	17
4.2 Lasten mediankäyttö.....	19
4.3 Mediankäytön haittavaikutukset ja laiteriippuvuus	21
5 ESIOPETUKSEN JA KODIN YHTEISTYÖ MEDIAKASVATUKSESSA	25
5.1 Kasvatuskumppanuuden merkitys	25
5.2 Opettajan oma tietoisuus mediakasvatuksesta.....	27
6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
7 TOTEUTTAMINEN	31
7.1 Tutkimukseen osallistujat	31
7.2 Tutkimusaineiston keruu	32
7.2.1 Aineistonkeruun menetelmänä kyselylomake	32
7.2.2 Kyselylomakkeen kuvaus.....	34
7.2.3 Aineiston keruun käytännön toteutus.....	34

7.3	Aineiston analyysi.....	35
7.4	Eettiset ratkaisut	37
8	TUTKIMUSTULOKSET	39
8.1	Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukset käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä.....	39
8.1.1	Varhaiskasvatuksen erityisopettajien perustelut keskusteluiden tärkeydelle	40
8.1.2	Lapsen mediankäyttöön liittyvien keskustelu aloitteiden jakaantuminen.....	41
8.1.3	Helpot keskusteluaiheet huoltajien kanssa.....	41
8.1.4	Haastavat keskusteluaiheet huoltajien kanssa	42
8.1.5	Käsittelemättä jääneet keskusteluaiheet.....	43
8.2	Keskusteluaiheet huoltajien kanssa.....	44
8.3	Lapsen kotona tapahtuvan mediankäytön näkyminen esiopetuksessa	46
9	POHDINTA	51
9.1	Kvantitatiivisten tutkimustulosten reliaabelius ja validius	52
9.2	Kvalitatiivisten tutkimustulosten luotettavuus.....	52
10	JATKOTUTKIMUSAIHEITA	57
	LÄHTEET	58

1 JOHDANTO

Taustateoria kirjallisuuteen tutustuessani aiemmissä tutkimuksissa (Barkin ym., 2006; Nikken & Schols, 2015; Saariaho, 2016) nousevat esille vahvasti vanhempien oma mediakäyttäytyminen ja osallisuus oman lapsen mediakasvattajana. Merkitystä oli myös vanhempien varallisuudella, lapsen omalla kyvyllä käyttää ja omaksua laitteita sekä sillä, kuinka laitteet ovat sijoitettu kotona sekä kuinka paljon laitteita kotoa löytyy. Myös varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja terveydenhuollon osallisuus tuoda esille vanhemmille epäsovikivan median ja liiallisen käytön haitoista nousivat tärkeiksi.

Aiemmissä tutkimuksissa tulevat vahvasti esille, että vanhemmat tiedostavat ruutuajan liiallisen käytön ja haitallisen median seuraukset lapsen käytöksessä. Blum- Ross ja Livingstone (2016, s. 6) puhuvat digivanhemmuuden polarisoitumisesta. Tällä he tarkoittavat sitä, että vanhemmat joutuvat tekemään päätöksiä digilaitteiden tarjoamilla mahdollisuuksilla ja silti he yrittävät samalla minimoida ruutuajan kielteiset vaikutukset.

Nikkenin ja Scholsin (2015, s. 3423-3424) tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmat itse eivät välttämättä näe positiivista eivätkä negatiivista yhteyttä sillä, kuinka paljon lapsi viettää aikaa medialaitteen äärellä. Vanhempien kasvatuksellinen merkitys kasvaa, jos media-laite sijaitsee lapsen huoneessa. Vanhemmat saattoivat jopa nähdä, että laite tuo lepo hetken heidän lapselleen, vaikka todellisuudessa vanhempi todennäköisesti hyötyy tilanteesta itse. Vanhempi voi tuolloin katsoa omia ohjelmia, saada aikaa itselleen tai saada lapsen tarvittaessa nukahtamaan ruudun äärelle.

Suonisen (2014) ja Barkinin ym. (2006) tutkimuksissa havaittiin, että vanhempien osallisuus lasten mediakasvattajana ja ruutuajan valvojana vähenee selvästi lapsen ollessa 5-6 vuoden iässä.

Mielestäni on tärkeää tutkia ovatko lapsella esiintyvät haasteet varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa yhteydessä lapsen kotona tapahtuvaan mediankäyttöön. Aihe on ajankohtainen tutkimuskohde, sillä lasten

tarkkaavuuden ja keskittymisen pulmat ovat lisääntyneet niin varhaiskasvatuksessa kuin esiopetuksessa. Haasteita näkyy vuorovaikutustilanteissa toisten lasten kanssa ja lasten keskusteluissa esiintyy kielellistä samaistumista pelimaailmaan.

Tutkin gradussani varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemuksia käsitellä huoltajien kanssa lasten kotona tapahtuvaa mediankäyttöä. Taustateoriaa tutkiessani esille (Lasten ja nuorten liikunnantyöryhmä, 2008) nousi lapsen liiallinen mediankäyttö, jolla tarkoitetaan yli suositusrajojen tapahtuvaa ruutuaikaa. Tutkimuksessani haluan tietää, kuinka huoltajien kanssa tehty yhteistyö on sujunut aiheen tiimoilta, kun asia on otettu puheeksi. Kokevatko varhaiskasvatuksen erityisopettajat, että lasten kotona tapahtuva liiallinen tai epäsopeva mediankäyttö näkyy esiopetuksessa.

Tutkielman teoria osuudessa olen lähtenyt liikkeelle mediakasvatuksen käsitteen ja lähikäsitteiden määrittelystä. Teksti etenee esiopetussuunnitelmassa ilmenevästä mediakasvatuksesta kodin mediakasvatukseen, lasten mediankäyttöön ja sen haittavaikutuksiin sekä viimeisenä kodin ja esiopetuksen yhteistyöhön mediakasvatuksessa.

2 MEDIAKASVATUKSEN KÄSITE JA SEN LÄHIKÄSITTEET

Salomaa (2016, s. 139 -140) tarkastelee mediakasvatuksen käsitettä välittävänä elementtinä, joka voidaan tulkita medianä, joten mediakasvatuksella ei ole selvärajaisesti hahmotettavaa kohdetta tai menetelmää. Salomaa näkee kuitenkin mediakasvatuksen tavoitteellisena vuorovaikutuksena ja sen osapuolina ovat kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri. Tavoitteena on *medialukutaito* ja sen vahvistaminen. Mediakasvatus nähdään prosessina mediasta opettamisena ja oppimisena, jonka tuloksena kehittyy medialukutaito.

Seppänen (2005, s. 33) määrittelee mediakasvatuksen oman maailmankuvan peilaamisena mediasta, joka on mediakasvatuksen ydinaluetta. Media sekä heijastelee että luo ympäröivää maailmaa. Kun tuotetaan mediaa itse, niin voidaan maailmaa jäsentää, tulkita, ilmaista ja analysoida. Tähän kietoutuu Seppäsen mukaan koko mediakasvatuksen ydin.

Uusitalo (2016, s. 55) ajattelee, että mediakasvatuksesta on tullut 2000-luvulla yleisesti tunnettu käsite, joka kytkeytyy kiinteästi lasten ja nuorten kasvattamiseen ja sosiaalistumiseen digitaalisessa ja verkottuneessa toimintaympäristössä.

Vesterinen ym. (2006, s. 150) kuvaavat *mediakasvatuksen "median"* ja *"kasvatuksen"* välissä olevana moninaisten toimintojen alueena (Kuvio 1). Ensiksi mediakasvatus voidaan painottaa termin *"mediakasvatus"* alkuosaan, jolloin lähtökohtina ovat muun muassa *joukkoviestintä ja mediatiede*. Toiseksi mediakasvatus voi painottua termin loppuosaan, jolloin lähtökohdat ovat muun muassa *kasvatustieteessä ja institutionaalisessa koulutuksessa*

media,		kasvatus,
joukkoviestintä,	MEDIKASVATUS	kasvatustiede,
mediatiede		didaktiikka

KUVIO 1. Mediakasvatus median ja kasvatuksen välissä oleva alue

Vesterisen ym. (2006, s. 152) mukaan mediakasvatuksen toteuttaminen voi kohdistua itse ”*mediaan*”, jolloin opetusteoreettisesti ajateltuna *media ja tieto- ja viestintätekniset välineet* ovat opetuksen kohde. Toisaalta mediakasvatuksen kohteena voi olla ”*kasvatus*”, joka tässä mallissa tarkoittaa keskittymistä *opetuksen ja opiskelun muotoihin ja ilmaismukeisiin*.

Salomaan ym. (2021, s. 242) mukaan kasvatusyhteisöjen, että yksittäisten henkilöiden tulisi reflektoida omia mediakasvatusta koskevia käsityksiään ja sitä kautta kehittää omaa mediakasvatustietoisuuttaan.

Tarkastelen mediakasvatuksen käsitettä enemmän *medialukutaidon* kautta vaikkakin Salomaa (2016, s. 138) on lähestynyt mediakasvatusta kasvatustietoisuus käsitteen avulla, mediakasvatustietoisuus. Myös Vesterinen ym. (2006, s.154) nostavat tärkeimmäksi keskustelun kohteeksi erityisesti medialukutaidon (*media literacy*) käsitteen ja yksilöiden osaamisen kehittämisen tällä saralla.

Salomaan ym. (2021, s. 243-244) mukaan tilanne tuo oman haasteensa, sillä mediakasvatuksen käsitteen tavoin myös medialukutaidon määritelmä on vakiintumaton ja kiistanalainen. Lisäksi tutkijat tuovat esille sen, että mediakasvatus käsitteen ja sen lähikäsitteiden *monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen* osaaminen esitetään sanamuodoin, jotka haastavat näiden käsitteiden sisällöllistä erottelevuutta.

2.1 Medialukutaito

Rinne (2012, s. 3) halusi tutkimuksessaan selvittää, mitä medialukutaito vanhempien mukaan on. Miten he edistävät lastensa medialukutaitoja vai edistävätkö, sekä kenelle heidän mielestään medialukutaidon opettaminen kuuluu. Tutkimuksen perusteella vanhemmat käsittivät medialukutaidot *medioiden käyttötaidoiksi ja mediasisältöjen ymmärtämiseksi*.

Rinteen tutkimuksen mukaan (2012, s.3) medioiden käyttötaidoiksi vanhemmat nimesivät: *taidon käyttää erilaisia medialaitteita, lukutaidon, tiedonhakutaidon, taidon hyödyntää medioita sekä taidon löytää oikea tieto medioista*.

Mediasisältöjen ymmärtäminen käsitti *kriittisyyden ja lähdekriittisyyden taidot, kyöyn itsenäiseen ajatteluun sekä taidon erottaa fakta ja fiktio toisistaan.*

Salomaa ym. (2021, s. 240-268) ovat puolestaan selvittäneet omassa teemahaastattelututkimuksessa sitä, millaisia käsityksiä varhaiskasvatuksen opettajilla on mediakasvatuksesta. Aineisto käsittää yhdeksän varhaiskasvatuksen opettajan teemahaastattelua, ja sen aineisto on analysoitu fenomenografista lähestymistapaa hyödyntäen. Tulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksen opettajat käsittävät mediakasvatuksen toimintana: *lasten kanssa toteutettavana toimintana, tavoitteellisena toimintana sekä varhaiskasvatustoimintaan kuuluvana pedagogisena osa-alueena.* Yksikään haastatelluista ei ollut nostanut medialukutaitoa mediakasvatuksen tavoitteeksi.

Salomaa ym. (2021 s. 252) määrittelevät *lasten kanssa toteutettavan toiminnan:* medioihin tutustumiseen, mediasisältöjen tulkitsemiseen ja arvioimiseen, median tuottamiseen, mediakokemusten käsittelyyn ja medioiden käyttöön.

Salomaan ym. (2021, s. 253) mukaan *tavoitteellisena toimintana* nähdään: lasten toimijuuden vahvistaminen, mediaan liittyvien tietojen ja taitojen tukeminen, kriittisen medialukutaidon vahvistaminen, käyttötaitojen vahvistaminen, mediaan liittyvän tiedon ja ymmärryksen tuntemus, suojaavien mediataitojen oppiminen, järkeväksi mediankäyttäjäksi kasvaminen ja muiden taitojen oppiminen.

Salomaan ym. (2021, s. 256 -257) mukaan *varhaiskasvatustoimintaan kuuluvana pedagogisena osa-alueena* nähdään mediakasvatus osana varhaiskasvatuksen pedagogisia käytänteitä. Tähän kuuluvat mediaan liittyvien toiminnan normien ymmärtäminen ja käsitys mediakasvatusosaamisesta. Mediakasvatusosaamisen lähtökohtana on työntekijöiden myönteinen asenne ja ymmärrys mediakasvatuksesta. Se nähdään pedagogisesti mielekkäänä toiminnan toteuttamisena ja suunnitteluna, jakamalla vahvistuvana osaamisena sekä menetelmäosaamisena.

Salomaan ym. (2021, s. 243-244) mukaan mediakasvatuksen päämäärää, medialukutaitoa, ei konkretisoida kummassakaan perusteasiakirjassa. Medialukutaitoa ja mediakasvatusta ei myöskään linkitetä toisiinsa

varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, joten niiden välisen yhteyden ymmärtäminen jää lukijan esiyymmärryksen tai tulkinnan varaan.

2.2 Monilukutaito

Sulkunen ja Saario (2020, s. 40) tuovat ilmi, että opetussuunnitelmaperusteisiin on sisällytetty monilukutaidon laaja-alainen osaamisalue, jossa monilukutaito määritellään erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoina. Näihin taitoihin tiivistyy kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa ja erilaisten välineiden avulla. Sulkunen ja Saario huomioivat, että monilukutaitoon liittyvät tekstit sekä niiden tulkinnan ja tuottamisen tavat ovat tiedonalakohtaisia. Kullakin oppiaineella on tyypilliset tekstinsä sekä tapansa käyttää niitä. Sillä tekstilajit ja tiedon esittämisen tavat vaihtelevat oppiaineesta toiseen.

Sulkunen ja Saario (2020, s. 43) ovat määritelleet monilukutaidon opettamisen portaat eri oppiaineissa. *Ensimmäinen askel* opettajalle on tiedostaa, mitä omalle oppiaineelle tyypilliset tekstit ja kielenkäyttötavat ovat. *Toinen askel* tiedonalan tekstitaitojen opettamisessa on tehdä oppilaille näkyväksi näitä oppiaineen kielen ja tekstien käyttötapoja. *Kolmas askel* on ottaa tiedonalan kielen ja tekstien käyttötavat osaksi opetusta.

Kupiainen (2016, s.23) määrittelee monilukutaidon käsitteenä, joka kiinnitetään erilaisiin tekstilajeihin ja laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Monilukutaidon suomalainen tausta on siis vahvasti moninaisten ja multimodaalisten tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä ja tuottamisessa eri yhteyksissä. Lisäksi monilukutaitoon liittyy sosiaalisen moninaisuuden ajatus, joka tulee peruskoulun opetussuunnitelman luonnoksessa esille viittauksena kulttuuriseen moninaisuuteen, jota monilukutaidolla on tarkoitus hahmottaa.

Kupiainen (2016, s. 26) ajatuksena on, että monilukutaidon pedagogiikka tähtää tästä näkökulmasta yksilön mahdollisuuksien kehittämiseen (*personal enablement*), kansalaisuuteen ja taloudelliseen osallisuuteen (*civic-economic participation*) sekä sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen (*social equity*). Tutkija jatkaessaan tarkoittaa yksilön mahdollisuuksien kehittämisellä mahdollisuutena

päästä käsiksi kulttuurisiin resursseihin ja kykyä itseilmaisuun. Kansalaisuus ja taloudellisen osallisuuden hän määrittelee sitoutuneisuutena poliittiseen ja yhteisölliseen toimintaan. Kun taas sosiaalinen oikeudenmukaisuus sisältää mahdollisuuden päästä kasvatuksen ja koulutuksen piiriin samoin kuin sosiaalisiin ja materiaalsiin resursseihin.

2.3 Tieto - ja viestintäteknologia

Leino ym. (2021, s. 6) tuovat ilmi, että monilukutaitoon kuuluvat erilaiset ja eri muodoissa välitetyt tekstit ja se nivoutuu vahvasti tietojen viestintäteknologian käyttöön, johon perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan kuuluu muun muassa ymmärrys eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta.

Leinon ym. (2021, s. 11) tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että opetusvälineisiin liittyvät resurssit nousivat edelleen vahvasti esiin, kun tarkasteltiin TVT:n opetuskäyttöön liittyviä esteitä ja haasteita. Erilaiset tekijät jaoteltiin *teknologisiin* ja *pedagogisiin esteisiin*. Teknologisilla esteillä TVT-vastuuhenkilöt tarkoittivat vuonna 2018 opetuskäyttöön tarkoitettujen laitteiden vähyyttä, kun taas vuoden 2020 kyselyssä merkittävimmäksi opetusta hankaloittavaksi teknologiseksi esteeksi koettiin TVT-laitteiden ylläpitämisen ongelmat.

Leinon ym. (2021, s. 12) mukaan **ensimmäinen** *pedagoginen este* teknologian hyödyntämiselle opetuksessa oli TVT-vastuuhenkilöiden mukaan edelleen opettajien TVT-taitojen riittämättömyys. **Toisena** laajana ongelmana näyttäytyi tuntien valmisteluajan riittämättömyys opettajilla. Ja **kolmantena** nousi riittämättömät kannustimet opettajille, jotta he integroisivat TVT:n osaksi opetustaan. Lisäksi pedagogisena esteenä nähtiin opettajien saada pedagogista tukea TVT-asioihin ja saada tarvittaessa tehokasta täydennyskoulutusta tarvittavissa määrin. Leinon ym. (2021) tutkimuksen mukaan pedagogiset esteet näyttävätkin edelleen hankaloittavan TVT:n käyttöä opetuksessa enemmän kuin teknologiset esteet.

2.4 Lapsen mediankäyttötaidot

Tässä luvussa olen perehtynyt lapsen mediankäyttötaitoihin, joista Salomaa ym. (2021) nostavat tärkeimmiksi: *lasten toimijuuden vahvistaminen ja mediaan liittyvien tietojen ja taitojen tukeminen*: Mediaan liittyvien taitojen tukeminen jaoteltiin viiteen ryhmään: *kriittisen medialukutaidon vahvistaminen, käyttötaitojen vahvistaminen, mediaan liittyvän tiedon ja ymmärryksen tuntemus, suojaavien mediataitojen oppiminen, järkeväksi mediankäyttäjäksi kasvaminen ja muiden taitojen oppiminen*.

Lasten toimijuuden vahvistaminen. Salomaa ym. (2021, s. 253) tutkimuksessa keskeisenä asiana nousivat lasten aktiivisen roolin ja lasten saamien positiivisten kokemusten korostaminen. Myönteisten kokemusten ja niiden myötä mediaan liittyvän minäpystyvyyden kehittyminen, lasten aktiivisen tuottamisroolin vahvistaminen sekä oman äänen ja itseilmaisun tukeminen ja lasten mediaan liittyvän itsemääräämisoikeuden herätteleminen.

Junkkari (2019, s. 43) puolestaan tuo tutkimuksessaan ilmi, että lapsen toimijuutta ja osallisuutta mediakulttuurissa vahvistetaan Montessori päiväkodeissa. Lapsille annetaan mahdollisuus omaan ilmaisuun ja sisällöntuottamiseen. Lasten ottamat kuvat, esitysten ja haastattelujen videointi sekä kuvataidetuotosten tekeminen ovat esimerkkejä siitä, miten Montessori päiväkodit tukevat lasten toimijuutta. Lasten osallisuutta mediakasvatuksessa tukee, kun lasten ehdotuksia ja ideoita, kuten Pokémonia tai televisiossa nähtyä liikuntakilpailua, työstetään edelleen.

Junkkarin (2019, s. 38) mukaan luovuus ja luovuuden ruokkiminen onkin keskeinen osa mediakasvatusta. Kun lapsi käsittelee, tuottaa ja arvioi mediasisältöjä aktiivisesti, se vahvistaa hänen itsetuntoaan ja toimijuuttaan. Osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen lisäksi, mediakasvatuksella voi välittää myös tapakulttuuria. Esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden harjoittelua esittämällä, esityksiä videoimalla ja videoita lasten kanssa katsomalla ja analysoimalla. Tämä malli opettaa sosiaalisia taitoja ja hyvien tapojen merkitystä. Myös emotionaalisia taitoja voi opetella median välityksellä esimerkiksi nimeämällä lehtikuvien kasvonilmeistä tunnetiloja.

Salomaan ym. (2021) tutkimuksessa nostettiin tärkeimmäksi asiaksi **mediaan liittyvien tietojen ja taitojen tukeminen**. Tämän määritelmän he jaottelivat viiteen eri ryhmään: *kriittisen medialukutaidon vahvistaminen, käyttötaitojen vahvistaminen, mediaan liittyvän tiedon ja ymmärryksen tuntemus, suojaavien mediataitojen oppiminen, järkeväksi mediankäyttäjäksi oppiminen ja kuudentena käsitteenä oli muiden taitojen oppiminen.*

Kriittisen medialukutaidon vahvistaminen. Salomaan ym. (2021, s. 254) tutkimuksessa kriittinen medialukutaito nähdään median todenmukaisuuden ja tiedon luotettavuuden arviointina, median tarkoitusperien pohtimisena tai laajemmin kriittisenä ja tiedostavana asennoitumisena medioihin ja mediakulttuuriin.

Merilampi (2014, s.23) puolestaan määrittelee kriittisen medialukutaidon siten, että hallitessaan lapsi tai nuori pystyy jäsentämään, arvottamaan ja hallitsemaan informaatiotulvaa, jonka internetin aikakausi on tuonut viime vuosikymmenten aikana tullessaan. Merilampi toteaa, että mediakasvattajan tulee pyrkiä johdattamaan oppilaasta medialukutaitoinen kansalainen, joka ei sokeasti usko kaikkea median parissa näkemäänsä ja kuulemaansa. Oppilaan tulisi suhtautua mediaan ja sen tuottamaan sisältöön kriittisesti ymmärtäen niiden piilovaikutteet, motiivit sekä harhaanjohtavuudet. Johtuen nykypäivän mediamaailman yhteisöllisyydestä ja reaaliaikaisuudesta, kulkevat reaali maailma ja digitaalinen ympäristö nykyään käsi kädessä.

Käyttötaitojen vahvistaminen. Salomaa ym. (2021, s. 254) määrittelevät mediakasvatuksen käyttötaitojen tavoitteeksi, että lapset hallitsevat joko tietyn median, yleensä laitteen tai ohjelmiston käyttöä.

Mediaan liittyvän tiedon ja ymmärryksen tuntemus. Salomaa ym. (2021, s.252) tuovat tutkimuksessaan ilmi, miten varhaiskasvatuksen opettajat näkevät mediaan liittyvän tiedon ja ymmärryksen. Kaikki haastateltavat puhuivat erilaisista digitaalisista laitteista ja sisällöistä, ja niillä oli medioista selvästi keskeisin rooli aineistossa. Toisaalta jokainen ainakin mainitsi myös perinteisemmät mediat: televisio-ohjelmat, kuvat, sanomalehdet tai erilaiset tiedonhaun keinot. Viidessä haastattelussa mediaa kuvattiin laajempaan

yhteiskunnallisena ilmiönä tai otettiin esiin se, että median merkitys on kasvanut tai jatkuvasti kasvamassa. Yksikään haastateltavista ei sisällyttänyt median piiriin oheistuotteita, kuten mediateemaisia leluja tai vaatteita.

Suojaavien mediataitojen oppiminen. Salomaan ym. (2021, s. 254-255) tutkimuksessa keskeistä oli sellainen oppiminen, joka suojaisi lapsia mediassa mahdollisesti vastaan tulevilta uhkilta. Suojaaviin mediataitoihin sisältyivät halu opettaa ”tervettä varovaisuutta” median käytössä, ikärajojen merkityksestä oppiminen sekä median fiktiivisyyden ymmärtäminen henkisenä suojausmekanismina mediassa mahdollisesti nähtäviä pelottavia sisältöjä vastaan. Suojaavat mediataidot olivat aineistossa pienessä roolissa. Toisaalta ilmeni runsaasti käsityksiä siitä, että vanhempien kanssa on tärkeää keskustella kotona käytettävistä medioista sekä ajan, sisällön, että käyttöseuran näkökulmista. Vaikuttaakin siltä, että mediasuojelu käsitettiin aikuisten velvollisuutena enemmän lasten harjaantuvana taitona.

Järkeväksi mediankäyttäjäksi kasvaminen. Salomaa ym. (2021, s. 255) nostavat keskeisenä asiana median käytön sääntelyn ja hallinnan opettelu. Yleisimmin mainittu tavoite oli kohtuullisen ajankäytön opettelu osana tasapainoisen arjen ja esimerkiksi liikunnan merkityksen kesken. Tähän käsitysryhmään sisältyivät myös tavoitteet vastuullisuudesta sekä hyöty- ja viihdekäytön tasapainosta.

Muiden taitojen oppiminen. Salomaa ym. (2021, s. 255) määrittelevät muiden taitojen oppimisen median avulla käsiteltävien sisältöjen oppimisena, ryhmätyöskentely ja ryhmäytymisenä, ajattelun taidoissa ja monilukutaidossa kehittymisenä. Myös mediahahmoihin liittyvän innostuksen ja sitoutumisen pedagoginen hyödyntäminen mainittiin osana mediakasvatuksen tavoitekeskustelua. Mediakasvatus nähtiin myös yhtenä mahdollisuutena opettaa muita arkisia yhdessä toimimisen taitoja.

3 MEDIAKASVATUKSEN ILMENEMINEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) mediakasvatusta löytyy laaja-alaisen osaamisen osiosta, erityisesti kohdista *monilukutaito, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen*.

Vesterisen ym. (2006, s. 152) näkemyksen mukaan koulu tulisi nähdä tulevaisuudessa tarvittavan tietämyksen ja osaamisen vahvistajana tai vastaavasti voidaan myös uskoa koulun mahdollisuuksiin tukea lasten ja nuorten turvallisen mediasuhteen rakentumista.

Monilukutaito. Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, s. 18) määritellään monilukutaito sisältäen erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Tavoitteena on tukea lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä. Kupiaisen ym. (2015, s. 15) mukaan monilukutaito nähdään niin, että kyseessä on moninainen, sekä lukemiseen että kirjoittamiseen tai tuottamiseen liittyvä osaamisalue.

Kulttuurinen osaaminen. Perusopetussuunnitelman perusteissa (2014, s. 21) oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, s. 17) mediakasvatusta nähdään myös osana lasten kanssa tutustumisena lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa.

Vuorovaikutus ja ilmaisu. Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, s. 17) painotetaan leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttöä, joka tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten

oppimista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, s. 18) esitetään, kuinka tieto- ja viestintäteknologian (TVT) avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Vesterinen ym. (2006, s. 152) näkevät esimerkiksi sanomalehtiopetuksen yhtenä toimintana *joukkotiedotuskasvatuksesta*, jossa lehtiartikkeleiden avulla opiskellaan yhteiskunnallisia asioita. Käytännössä mediasta saadaan malleja siihen, miten vuorovaikutus ja toiminta opetus - opiskelu- oppimisprosessissa järjestetään.

Esiopetussuunnitelman perusteisiin (2014, s. 36) on kirjattu, että opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Opetushallituksen internet sivuille on määritelty *tieto- ja viestintäteknologia* siten, että se on sekä oppimisen kohde että väline, jota nykyisin hyödynnetään opetuksessa ja oppimisessa aina varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. Opetushallituksen mukaan kaikille oppijoille tulee taata näiden taitojen kehittäminen.

Vesterinen ym. (2006, s.153) määrittelevät tieto- ja viestintäteknologian niin, että tekniikka voi viitata sekä tekniseen välineeseen tai sovellukseen, mutta myös taitoon käyttää niitä taidokkaasti. Näin ollen kasvatusta ja opetuslalla on vakiintunut käsite (*information and communication technologies*) tieto- ja viestintäteknikka.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014 b, s. 23) oppilaan opetuksen tavoitteena on oppia: 1) *ymmärtämään TVT:n käyttö- ja toimintaperiaatteita ja hyödyntämään niitä omassa tuotoksissa*, 2) *käyttämään teknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti*, 3) *käyttämään TVT: aa luovassa ja tutkivassa työskentelyssä* ja 4) *käyttämään TVT: aa verkottuneesti ja*

vuorovaikutteisesti. Lisäksi TVT-osaaminen tähtää yksilöllisten omien oppimispolkujen löytämiseen oppimisessa.

Vesterinen ym. (2006, s. 152) haluavat nostaa esille sen, että jos "media" ymmärretään teknologioina, mediakasvatus keskittyy mediateknologiaan ja yleisesti tieto- ja viestintätekniisiin välineisiin. Ja sen mukaisesti he näkevät asian lasten suojelemisena mediaväkivallan ja-viihteen tuottamilta vaaroilta.

4 KODIN MEDIAKASVATUS JA SEN HAASTEET

Suonisen teettämässä barometrissä (2014, s. 53) oli tuotu esille, että vanhemmat tiedostavat huonosti lasten käyttämät internetsisällöt ja digitaaliset pelit. Huolestuttavaa oli, että vanhempien kiinnostus pelejä kohtaan tuntuu vähentyvän selvästi jo lasten ollessa 5–6-vuotiaita. Tätä vanhempien lasten vanhemmat pelaavat yhä harvemmin yhdessä lastensa kanssa ja keskustelevat peleistä lastensa kanssa harvemmin. Myös Barkin ym. (2006, s. 398) toivat esille tämän näkökulman, että vain pienempien lasten kohdalla toteutuvat vanhempien opettavat tavat mediakasvatuksessa.

Barkin ym. (2006, s. 395) ottavat kantaa ruutuajan rajoittamiseen ja mediankäytön opastamiseen. Sitä ei turhaan nosteta esille lasten kasvatuksessa, koska tutkimuksessa tuotiin esille, että vanhempien tulisi rajoittaa lapsen mediaaltistumista sekä keskustella median sisällöistä lastensa kanssa. Vanhempien keskusteleminen lastensa kanssa on havaittu lieventävän joitain mediaaltistumisen kielteisiä vaikutuksia lapsiin.

4.1 Huoltajien kasvatustavat mediakasvatuksessa

Nikkenin ja Scholsin (2015, s. 3429) tutkimuksessa vanhemman omalla mediakäytöllä sekä elintasolla nähtiin olevan merkitystä lapsen mediakäyttöön. Jos vanhemmat käyttivät sähköistä mediaa paljon, niin lapset olivat enemmän television äärellä ja pelikoneilla kuin tableteilla ja tietokoneilla. Vähän koulutettujen vanhempien perheissä lapset olivat enemmän omassa huoneessa ruudun äärellä ja viettivät aikaa tietokoneella ja televisiolla. Hyvätuloisemmissa perheissä aikaa vietettiin kosketusnäyttölaitteiden parissa.

Saariahon (2016, s. 59) tutkimuksen mukaan suurin osa lapsista kertoivat, etteivät saisi olla paikalla, kun aikuiset katsovat omia ohjelmiaan. Joukosta löytyi myös niitä lapsia, jotka olivat katsoneet aikuisten ohjelmia yhdessä vanhempiensa kanssa. Sopimattomista ohjelmista voidaan olla myös montaa mieltä, sillä monet perheohjelmiksi luokiteltavat televisiosarjat käyttävät melko paljon sopimatonta kielenkäyttöä.

Blum- Ross ja Livingstone (2016, s. 6) nostavat esille digivanhemmuuden polarisoitumisen. Sen mukaan vanhemmat joutuvat tekemään päätöksiä digilaitteiden tarjoamilla mahdollisuuksilla ja silti he yrittävät samalla minimoida ruutuajan kielteiset vaikutukset.

Nikken ja Schols (2015, s. 3424) tukeutuvat Vygotskyn (1978) lähikehityksenvyöhyke teoriaan, jossa vanhemmat ja medialaitteet voivat yhdessä tukea lapsen kehitystä, kunhan ne ovat sopivia lapsen kehitykselle. Vanhempien kasvatuksellinen merkitys kasvoi varsinkin silloin, kun lapset saivat käyttää medialaitteita omassa huoneessa.

Barkin ym. (2006, s. 395-397) ovat tutkineet, kuinka vanhemmat välittävät mediatietoisuutta 2-11- vuotiaille lapsille. Tutkimuksessa ilmeni, että lapset käyttävät mediaa (televisio, video ja tietokone) enemmän kuin mitä on suositus. Suositus on, että lapsi olisi median äärellä vain 2 tuntia päivässä. Vanhempien roolista lastensa median käytön välittämisessä tiedetään vain vähän. Samassa tutkimuksessa tutkijat määrittivät vanhempien käyttämän mediakasvatuksen kolmeen tapaan: *rajoittavaan, ohjeelliseen ja rajoittamattomaan kasvatukseen*. 23 % huoltajista olivat rajoittavia, 11 % ohjeellisia ja 7 % tutkimukseen osallistuneista vanhemmista olivat rajoittamattomia ja yli 59 % tutkimukseen osallistujista olivat ilmoittaneet käyttävänsä monia menetelmiä.

Barkin ym. (2006, s. 395 - 397) määrittelevät vanhempien käyttämät mediakasvatus tavat seuraavasti. *Rajoittamattomalla kasvatuksella* vanhemmat sallivat esimerkiksi television olla lapsen makuuhuoneessa. *Rajoittavassa kasvatuksessa* vanhempi rajoitti median katselun sisältöä tai ajankohtaa. *Ohjeellisessa kasvatuksessa* vanhempi / huoltaja selitti lapselle tiedotusvälineen mediasta heidän katsellessaan ja käyttäessään yhdessä laitetta.

Saariahon tutkimuksessa (2016, s. 60) moni haastatelluista lapsista kertoi selaavansa yksin tietokoneella, puhelimella tai tablettitietokoneella. Nikkenin ja Scholsin (2015, s. 3428) tutkimuksessa 15 % 4-5 vuotiailla lapsilla on vähintään yksi mediaalaitte omassa huoneessa ja 28 % 6-7 vuotiaista lapsista.

Blum- Rossin ja Livingstonen (2016, s. 11) mukaan yleisimpiä tapoja laitteiden käytön ohjaamisessa olivat lapselle annetut A) *aikarajat* B) *teknisten suodattimien ja ohjelmistojen käyttö seurata ja rajoittaa* ja C) *puhuminen lastensa kanssa siitä, mitä he tekevät verkossa*. Ne vanhemmat, jotka käyttivät näiden menetelmien yhdistelmiä ja toivat positiivisia menetelmiä rajoitusten asettamiseen ottamalla lapsen mukaan, hallitsivat myös laitteiden tuomat haasteet paremmin.

Barkin ym. (2006, s. 397) näkevät, että vanhempien omakohtainen kokemus mediasta omassa lapsuudessa vaikuttaa heidän omiin kasvatustapoihin. Jopa kolme neljäsosaa tutkimuksessa olleesta 1831 perheen huoltajasta kertoivat, että heidän ollessaan lapsia heidän perheensä oli sallinut rajoittamattoman television käytön tai he olivat saaneet katsella paljon televisiota. Blum-Rossin ja Livingstonen (2016, s. 4) mukaan tämän päivän vanhempien tulisi kyetä kasvattamaan lapsia käyttämään digilaitteita positiivisella tavalla, vaikka he itse eivät ole saaneet siihen minkäänlaista ohjausta.

Alatalon (2019, K1 7) mielestä esim. pelaamiskielillä ei saavuteta mitään, koska kuitenkin tarkoituksena olisi löytää sellaisia toimintatapoja mistä lapsi voisi oppia. Älylaitteiden parissa vietettävä aika on hänen mielestään enemmän käyttöaddiktio kuin puhelinaddiktio. "Aivojen mielihyväkoukku", sillä pelimaailman takana on raaka yritystoiminta.

4.2 Lasten mediankäyttö

WHO antoi 24.4.2019 julkaistussa tiedotteessa suosituksia, jotka koskevat lasten ruutuaikaa, jolla tarkoitetaan television tai älypuhelimien ruudun katsomista sekä tietokonepelien pelaamista. 2-4-vuotiaille lapsille WHO suosittaa enintään tunnin ruutuaikaa, sitä nuoremmille ei lainkaan. Suomessa lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä (2008, s.24) on laatinut ohjeen, jossa ruutuaika viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä 7-18 vuotiailla lapsilla ja nuorilla.

Saariahon tutkimuksessa (2016, s. 50) nousi esille, että jokaisen lapsen kotoa löytyi tietokone ja televisio tai edes toinen edellä mainituista. Lahikainen (2015,

s. 15-39) tuo esille tietokoneiden jatkuvan lisääntymisen ja uusimpina kotien valloittajina olevat älypuhelimet ja tablettitietokoneet.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa (2016, s. 13) otetaan kantaa siihen, että lapset oppivat käyttämään digitaalisia välineitä jo varhain. Jo kolmevuotiaat viettävät aikaa television, tietokoneiden, tablettien ja älypuhelimien ääressä noin tunnin arkipäivinä ja yli puolitoista tuntia viikonloppuisin. Lasten kasvaessa digitaalisen tekniikan käyttö lisääntyy entisestään.

Muhosen ja Saanilan (2019, s. 16) tutkimuksessa 1-6 vuotiaat lapset käyttivät aikaansa 1h 42 minuuttia ruudun äärellä. Briteissä Blum- Rossin ja Livingstonen (2016, s. 5) vuonna 2014 toteutetussa tutkimuksessa 47 % 3-7-vuotiaista käyttivät Internet-yhteydellä varustettuja tabletteja ja määrä nousi 61 % vuonna 2015.

Muhonen ja Saanila (2019, s. 28) nostavat jatkotutkimuksen aiheeksi, millä tavoin vanhempien oma median käyttö ja ruutujen äärellä vietetty aika heijastuu siihen, miten lapsi oppii käyttämään medialaitteita. Kyseistä asiaa on tutkittu Britanniassa. Blum-Ross ja Livingstone (2016, s. 12) ovat sitä mieltä, että vanhempien oma roolimalli mediankäytön suhteen heijastuu lapsiin. Lapset, joiden vanhemmilla oli myönteinen media asennoituminen, niin silloin heidän lapsensa pystyivät myös itse omaksumaan nuo arvot. Vahingollista mediankäyttöä oli silloin, jos vanhemmat pelasivat lapsensa kanssa yhdessä esim. väkivaltaisia pelejä eivätkä keskustelleet asiasta vaan antoivat hiljaisen hyväksynnän toiminnalle.

Saariahon (2016) puolistrukturoidun temahaastattelun tarkoituksena oli selvittää, miten ja kuinka paljon media näyttäytyy alle kouluikäisen lapsen arjessa. Haastattelussa oli mukana 18 lasta, jotka olivat iältään 4-6 vuotta. Sen tarkoituksena oli myös tuottaa tietoa lasten käyttämästä mediasta varhaiskasvattajille ja siitä, kuinka lasta voitaisiin suojella haitalliselta medialta. Tarkoituksena oli tuoda mediakasvatuksen käsitettä varhaiskasvattajien tietoisuuteen ja selvittää kuinka mediakasvatusta voidaan käyttää menetelmänä hyödyksi varhaiskasvatuksessa.

Saariaho (2016, s. 58) sekä Blum-Ross ja Livingstone (2016) tuovat ilmi, että vanhempien mediankäyttö tuo sekä ilon että surun kokemuksia lapsille. Lapset kokivat, että vanhemmilta ei saanut tarpeeksi huomiota tai vanhemmuus nähtiin näyttökeskeisenä ja huonona esimerkkinä. Positiivisena asiana oli yhdessä vietetty pelihetki tai ohjelman katselu.

4.3 Mediankäytön haittavaikutukset ja laiteriippuvuus

Blum-Rossin ja Livingstonen (2016, s. 7) sekä Alatalon (2019, K1 7) mukaan lasten turvallisuus internetissä ja ruutuajan lisääntymisen mahdolliset terveys- ja kehitysvaikutukset huolestuttavat. Martsola ja Mäkelä-Rönnholmin (2006, s. 59) sekä Chengin ym. (2004 s. 94-99) mukaan pitkäaikainen median vahingollinen käyttäminen aiheuttaa lapsen tunteiden turtumisen. Lapsi samaistuu näkemäänsä sekä imeytyy niin sanotusti väkivallan mukaan eli toisin sanoen lapsi malli oppii haitallisesta median sisällöstä. Blum-Ross ja Livingstone (2016, s.9) muistuttavat siitä, että väkivaltaisten videopelien pelaaminen voi lisätä aggressiota, mutta se ei tee niin automaattisesti tai kaikille lapsille kaikissa olosuhteissa.

Martsola ja Mäkelä-Rönnholm (2006, s. 59-60) toteavat, että aggressiivinen lapsi hakeutuu yleensä väkivaltaisen median materiaalin pariin, mikä ruokkii kehämäisesti aggression tunteita. Myös Barkin ym. (2006, s. 397 - 398) liittävät aggressiivisen käyttäytymisen medialle altistumiseen. Tutkimuksessa 74,9 % vastaajista ilmoitti, että väkivaltaisia tiedotusvälineitä katsovat lapset (1) *pelkäävät enemmän*, (2) *lapset vaikuttuivat näkemästään* ja (3) *lapset pitävät tosielämän väkivaltaa normaalina*.

Garrisonin ja Christakisin (2012, s. 492 - 496)) teettämässä satunnaisotos tutkimuksessa median käytön ja lasten nukkumisongelmien välinen ilmoitettu suhde on todellakin syy -luonteinen. Varsinkin niiden lasten osalta havaittiin lisääntyvä suuntaus yleisimpiin unihäiriöihin, joilla väkivallan altistuminen oli korkealla lähtötasolla. Yleisimmiksi unihäiriöiksi he mainitsivat viivästyneen unenalkamis latenssin (vaipuminen uneen) ja nukkumis- tai käyttäytymisongelmat.

Garrison ja Christakis (2012, s. 497) saivatkin selvitettyä, että ns. terveellisillä mediavalinoilla voidaan auttaa hoitamaan olemassa olevia käyttäytymiseen liittyviä unihäiriötä ja olla hyödyllinen ennaltaehkäisevä toimenpide. Vaikutukset voivat vähentää pelkoa, ahdistusta ja kiihtymystilaa nukkumaan mennessä tai hyperaktiivisuutta. Terveysmediavalinnoissa oli ohjelmia, joissa esiintyi sukupuolen, rodun, etnisyyden ja kulttuurin monimuotoisuutta ja tasapainoa. Lastenohjelmista mainittiin mm. Curious George (Uteliias Vili), Sesame Street (Seesamtie) ja Dora Explorer (Seikkailija Dora).

Walshin ym. (2018, s. 783-791) tutkimuksessa selvitettiin, onko lasten liikunnalla, riittäväillä yöunilla ja ruutuajalla merkitystä terveellisiin ruokailutottumuksiin. Poikkileikkaustutkimus- toteutettiin vuosina 2011-2013 ja siihen osallistui 5873 lasta, jotka olivat iältään 9-11 vuotiaita. Tutkimuksessa huomattiin, että jos lapsi liikkuu suositellun liikuntamäärän, oli sillä yhteyttä terveelliseen ruokavalioon. Vahvin vaikutus terveelliseen ruokavalioon nähtiin kuitenkin olevan ruutuajan rajoittamisella.

Suomessa Alanko (2015) selvitti kyselylomake tutkimuksessaan, kuinka paljon varhaiskasvatusikäiset lapset viettivät ruudun ääressä arkena ja vapaapäivinä. Ja miten vietetty aika jakautuu eri laitteiden kesken. Tässä tutkimuksessa tutkittiin myös lasten vanhempien näkemyksiä eri-ikäisille lapsille sopivista ruutuajoista ja olivatko ne tasapainossa omien lasten vietettyyn aikaan. Tutkimuksella haettiin myös vastausta siihen, millaisia vaikutuksia ruudun äärellä vietetystä ajasta oli heidän omaan lapseen.

Alangon (2015, s. 61) tutkimuksen mukaan vanhempien näkemykset olivat, että ruutuajan määrällä oli selviä vaikutuksia lapseen ja yleisesti vaikutukset näkyivät negatiivisena. Ruutuajan vaikutukset lapsessa näkyivät mm. mielialassa, vireystilassa, nukkumisessa, kehossa (pänsärky/vetämättömyys) ja lapsen omassa toiminnassa.

Alanko (2015, s. 60) tuo tutkimuksessaan esille juuri sen, että kuinka tärkeää vanhemmille on tuoda tietoa liiallisen ruutuajan vaikutuksista lapseen. Myös Muhonen ja Saanila (2019, s. 2) nostivat esille huolen vanhempien näkemyksistä lasten ruutuajan koukuttavuudesta, negatiivisista fyysistä vaikutuksista sekä

ikätaason mukaisesta kehityksen viivästymisestä. Alanko (2015) tutkimuksessaan nostaa esille sen, kuinka vähän tutkittua tietoa Suomessa on ruutuajan vaikutuksista lapsen käyttäytymiseen.

Blum-Rossin ja Livingstonen (2017, s. 30) mukaan vanhempien olisikin hyvä arvioida lapsen digilaitteiden käyttöä alla esitettyjen viiden arviointikohdan mukaan. Jos vanhemmat vastaavat "Ei" useimpiin kohtiin, voisivat vanhemmat miettiä olisiko lapselle tarvetta rajoittaa tai asettaa sääntöjä, jotta estettäisiin mahdollisia ongelmia.

- 1) Onko lapsi fyysisesti terve ja nukkuu tarpeeksi?
- 2) Onko lapsellani sosiaalisia suhteita perheen tai ystävien kanssa? Missä tahansa muodossa.
- 3) Onko lapseni kiinnostunut koulusta ja menestyy siellä?
- 4) Onko lapsellani muita kiinnostuksen kohteita tai harrastuksia?
- 5) Onko lapsellani mukavaa käyttää ja oppia digitaalisilla laitteilla?

Kosolan (2019, s. 324-325) mukaan on tärkeää muistaa, että puhelimen alituinen läsnäolo ja sovellusten algoritmit tekevät älypuhelimesta koukuttavamman, kuin mikään tietokoneohjelma nettiaikakauden alussa.

Yhteenveto tutkimuksista. Yhteenvetona aiempien tutkimusten valossa voidaan todeta, että esikouluikäiset lapset eivät ole vielä itsenäisiä käyttämään laitteita. Huoltajien tulisivat olla tietoisia siitä, että mitä lapset tekevät kotona olevilla medialaitteilla. Olisi myös todella tärkeää, että huoltajat keskustelisivat mediasta nousseista aiheista lasten kanssa. Tämä korostui erityisesti silloin, jos lapset saivat itse käyttää laitteita omassa huoneessa.

Yleisin ohjaamistapa huoltajilla oli pelikiellon ja aikarajojen asettaminen mediankäytössä. Tämä kuitenkin näyttäytyy tutkimusten valossa huonoimmalta vaihtoehdolta. Aikarajoitusten lisäksi parhaimpana vaihtoehtona näyttäytyy huoltajien oma myönteinen media asennoituminen ja puhuminen lastensa kanssa siitä, mitä he tekevät medialaitteilla. Suurimpana huolena on kuitenkin se, että huoltajien odotetaan selviytyvän mediakasvatuksen haasteista, vaikka he eivät ole välttämättä itse saaneet siihen ohjausta.

Aiemmat tutkimukset valottavat hyvin sen, kuinka haitallista liiallinen mediankäyttö on, koska lapsi oppii ja samaistuu helposti median sisältöön. Liiallisella mediankäytöllä on suoraan seurausta lapsen nukkumis- ja käyttäytymisongelmiin. Voidaan siis yhtyä Alangon (2015) tutkimuksesta nousseen aiheeseen, että olisi todella tärkeää tutkia Suomessa enemmän ruutuajan vaikutuksista lapsen käyttäytymiseen.

5 ESIOPETUKSEN JA KODIN YHTEISTYÖ MEDIKASVATUKSESSA

Blum -Rossin ja Livingstonen (2016, s. 4) sekä Suonisen (2014, s. 74) mukaan useat ammattiryhmät ovat tekemisissä lasten ja perheiden kanssa. Näitä ovat muun muassa opettajat, lääkärit ja terveydenhuollon ammattilaiset. Silti näillä ammattiryhmillä on vähän resursseja ja koulutusta saatavilla, vaikka heidän tehtävänä on tukea huoltajia mediakasvatuksessa. Myös teollisuuden ja sääntelyelimien tehtävänä olisi tukea sitä, että haitallinen media ei olisi niin helposti lasten saatavilla.

5.1 Kasvatuskumppanuuden merkitys

Kekkonen (2012) keräsi teema- ja vertaishaastatteluja sekä ryhmäkeskusteluja varhaiskasvatuksen työntekijöiltä vuosina 2004 - 2006. Kekkonen määrittelee tutkimuksessaan *kasvatuskumppanuus* käsitteen merkitystä. Ammatillisessa kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on, että henkilöstö yhteistoiminnassa vanhempien, lasten ja perheiden kanssa tuottaa kokemuksen kuulluksi tulemisesta, keskinäisestä kunnioituksesta keskusteluyhteyden ja luottamuksen rakentumisesta sekä neuvottelevuudesta ja sopimuksellisuudesta lapsen varhaiskasvatuksessa.

Kekkonen (2012, s. 18) ja Salomaa (2016, s. 144) nostavat tärkeimmäksi asiaksi sen, että varhaiskasvattaja rakentaa kumppanuutta kaikkien päivähoidossa olevien vanhempien kanssa. Tavoitteena on vaalia lasten tasavertaisuutta, riippumatta työntekijän muista sosiaalisista sidoksista perheeseen.

Blum-Rossin ja Livingstonen (2016, s. 4) näkemyksen mukaan vanhemmille annetaan ainoastaan (*screen time advice*) ruutuaika neuvontaa. Heidän mukaan vanhempia tulisi tukea näkemään mediakasvatuksen mahdollisuudet ilman, että tuodaan tietoa ainoastaan riskeistä ja haitoista. Vanhemmille tuodaan esille, että

heidän ainoa tehtävänsä on toimia monitoripoliisina eivätkä he saa tarpeeksi ohjausta ja neuvontaa tukeakseen lastaan hyödyntämään laitteita oppimisessa.

Salomaan ym. (2021, s. 257) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajat näkevät yhteistyön huoltajien kanssa tärkeäksi. Keskustelussa pitäisi painottua mediaan liittyvien normien, kuten ikä- tai peliaikarajoitusten asettamisesta ja noudattamisesta. Yhteistyö ymmärrettiin myös pyrkimyksenä laajentaa kotien kasvatuskäytäntöjä pois pelkästä digitaaliseen mediaan liittyvästä rajoittamisesta. Käytäntöjä tulisi löytää yhdessä tekemisen ja monipuolisen mediakasvatuksen suuntaan, sekä lapsille sopivana pidettyjen pelien suosittelemisena. Toiveena varhaiskasvatuksenopettajat haluaisivat löytää yhteisen linjan lapsen mediakasvatuksessa, kodin ja varhaiskasvatuksen välillä.

Kosolan (2020, s. 324-329) mukaan aivotutkijat suosittavat, että neuvolassa tulisi kannustaa perheitä kasvokkain tapahtuvien kohtaamisten vaalimiseen. Perheterapia vaikuttaa hyvältä lähestymistavalta laiteriippuvuudessa, vaikka painavaa näyttöä hoitomuodosta ei vielä olekaan. Suoninen (2014, s. 74) toteaa, että pienten lasten tapauksessa pitäisi myös miettiä, miten kattavaa lastenneuvola järjestelmää voitaisiin käyttää hyväksi vanhempien mediakasvatuksessa ja mediakasvatukseen liittyvän tiedon välittämisessä.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin Kavin mukaan (2013, s. 4) mediakasvatus ei ole vain yksittäisen lapsen, perheen tai ammattikasvattajan asia. Se on työtiimien, päiväkotien ja kuntien yhteinen vastuu, jopa valtakunnallinen ja kansainvälinen asia. Mediakasvatus on myös osa kotien ja päiväkotien yhteistä kasvatuskumppanuutta. Mediakasvatuksen merkitys on osa lasten hyvinvointia tukevaa kasvatusta. Tavoitteena on lisätä kasvattajien tietoisuutta lasten media-arjesta ja kehittää käytäntöjä, jotka sitovat mediakasvatuksen osaksi kasvatustehtävää, niin kodeissa, kuin päivähoidossa.

Barkinin ym. (2006, s. 399-400) näkemys onkin, että monille perheille tämä keskustelu voisi alkaa ihan vain siitä, että miksi televisio on läsnä lapsen makuuhuoneessa. Televisio makuuhuoneessa saattaa luoda mahdollisuuden

valvomattomalle tiedostusvälineelle ja näin ollen sen mediasisältö saattaa vahingoittaa ala-asteikäisen lapsen terveyttä.

Nikkenin ja Scholsin (2015, s. 3434) tutkimustulosten mukaan median käyttö on suurta media-aktiivisten vanhempien keskuudessa. Tutkijat nostivat tärkeimmäksi asiaksi sen, että ammattilaisten, jotka haluavat tukea mediakasvatuksessa vanhempia, tulee uskaltaa ottaa asia esille rohkeasti ja vaatia vanhempia tilille. Kosolan (2020, s. 326) mielestä vanhempien runsas älylaitteiden käyttö ennustaa lapsen käytösongelmia ja taaperolla runsas ruutuaika saattaa hidastaa kognitiivista kehitystä.

5.2 Opettajan oma tietoisuus mediakasvatuksesta

Vodopivecin (2011, s. 71) mukaan Slovenian esiopetuksen opetussuunnitelmassa on määritelty, että vanhemmat osallistuvat toimintaan, joka asettaa muodolliset ehdot kouluttajien ja vanhempien väliselle yhteistyölle. Yhteisenä tavoitteena on edistää päiväkotilasten medialukutaitoa. Opetussuunnitelman mukaan lapset oppivat elokuvista, CD-peleistä, peleistä ja koulutusohjelmista sekä televisio-ohjelmista, jotka ovat suunnattu sekä lapsille, että aikuisille.

Vodopivec (2011, s. 69 -70) tuo ilmi, että lasten on tarkoitus tarkkailla, tallentaa, tutkia, ottaa valokuvia, tunnistaa, kommentoida, käyttää mediaa jne. ja näiden aktiviteettien avulla heidän tulisi muokata ensimmäisiä kokemuksiaan mediasta ja hankkia medialukutaito. Tällä tavalla kasvattajat päiväkodissa voivat lisätä lasten tietoisuutta ja auttaa heitä löytämään uusia toimintoja, jotka edistävät medialukutaitoa. Toiminta auttaa lapsia ja aikuisia elämään laadukasta elämää median avulla.

Vodopivecin (2011, s. 74) empiirisessä tutkimuksessa vanhemmat ilmaisivat suuren luottamuksen opettajiinsa, sillä jopa 64,1 % heistä ilmoittivat, että opettajat ovat medialukutaitoisia. Kun taas opettajista jopa 77,3 % ei ollut tyytyväisiä omaan medialukutaitoonsa tai ajatteli sen olevan liian rajoitettu 68,3 %. Vain kaksi opettajista 9 % oli tyytyväisiä omaan opetukseensa. Samassa tutkimuksessa vanhemmilta kysyttäessä mitä he ajattelivat medialukutaidon edistämisestä päiväkodissa, niin 94,9 % vanhemmista kannatti sitä, kun taas 5,1%

oli sitä mieltä, että medialukutaidon edistäminen päiväkodissa on vähemmän tärkeä.

Tutkija Vodopivec (2011, s. 74) jatkaa, että opettajilta kysyttäessä 54,5 % heistä tukee median edistämistä lukutaitona, kun taas 45,5 % heistä hylkää sen. Eniten kannattaa medialukutaidon edistämistä päiväkodissa ammatillisen / korkeasteen koulutuksen saaneet opettajat (77,8 %) ja vanhemmat opettajat (66,7 %). Nuoremmat (71,4 %) ja vähemmän koulutetut (61,5 %) opettajat eivät pääosin kannata medialukutaidon edistämistä.

Seppänen (2005, s. 31) näkee, että median käyttäminen opetuksessa on erinomainen väline asioiden problematisointiin eli kasvatuksen termein: tutkivaan oppimiseen. Ensimmäisenä ongelmana hän näkee, että onnistuneen tutkivan mediaprojektin ja minkä tahansa projektin ehtona on kuitenkin pedagogisesti perusteltu tavoite ja prosessin riittävä ohjaus. Yhtenä ongelmana on se, että tätä roolia ei automaattisesti oteta, vaan liian usein jäädään passiivisesti taustalle ja jätetään myös prosessin hallinta oppilaiden vastuulle. Toisena yleisenä mediakasvatuksen haltuunoton ongelmana on itse käsitteen laajuus. Mediakasvatuksen alueen laajuus edellyttää kasvattajilta kykyä keskittyä ja rajata media osa-alueisiin sekä sisäistää rajaamisen merkitys. Rajaus ja taito luoda näkökulma aiheeseen on myös yleinen median itsensä hyödyntämä tekniikka.

Kupiaisen ym. (2019, s. 1) teettämässä tablettitutkimuksessa, joka tehtiin Vantaalla vuosina 2015-2018. Tutkimuksessa haluttiin tietää mihin laitteita käytetään esiopetuksessa ja minkä verran laitteita käytetään. Tutkimuskohteena olivat esiopetusikäiset lapset. Tablettitutkimuksessa Kupiainen ym. (2019, s. 79 - 80) selvittivät mihin esiopetusikäiset käyttävät laitteita. Laitteita käytettiin neljän kategorian mukaan: *kirjaimet ja lukeminen, numerot ja laskeminen, muut oppimispelit sekä kuvaaminen ja taide*.

Vodopivec (2011, s.70) painottaa sitä, että jotta aikuinen voi siirtää tietonsa, kokemuksensa ja arvonsa lapsille, tulee aikuisen ensin itse arvioida kriittisesti seuraavia asioita: mitä he itse tietävät mediasta ja osaavatko he käyttää laitteita. Toisaalta, miten heidän omat mielipiteensä, käyttäytymismallinsa ja arvonsa

vaikuttavat lapsiin. Tärkeintä kuitenkin on ennen kaikkea pohtia mitä heillä on vielä opittavaa mediasta ja miten he voivat muuttaa tapojaan ts. kasvattaa lapsiaan tietoisiksi median käyttäjiksi ja toimiakseen mallina lapsille.

Vodopivecin (2011, s. 71) mukaan lapset tuovat media kokemuksensa mukanaan lastentarhaan ja puhuvat niistä sekä aikuisille, että kavereille. Tämän takia päiväkodin mediakasvatusta ei voida välttää. Ei päiväkodin opetuksessa lasten kanssa eikä yhteistyössä vanhempien kanssa.

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilla (veot) on tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa, kun keskustelun kohteena on lapsen kotona tapahtuva mediankäyttö. Keskustelu kokemuksista vanhempien kanssa aiheeksi on voinut nousta niin liiallinen kuin epäsopivakin mediankäyttö. Taustateoriaa tutkiessani liiallisella mediankäytöllä tarkoitetaan yli suositusrajojen tapahtuvaa ruutuaikaa. Tutkimuksella on myös tarkoitus selvittää, kuinka huoltajien kanssa tehty yhteistyö on sujunut aiheen tiimoilta, kun asia on otettu puheeksi.

Tutkimuskysymykset

Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on ollut käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä?

Mistä asioista varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat keskustelleet huoltajien kanssa?

Miten varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokevat, näkyykö lasten kotona tapahtuva liiallinen tai epäsopiva mediankäyttö esiopetuksessa?

7 TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimukseen osallistujat

Suuntasin kyselyn varhaiskasvatuksen erityisopettajille, koska heidän työnkuvaansa kuuluu henkilöstön konsultointia ja ohjausta arjen kuntouttavien toimintatapojen käyttöön. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö kasvatuskumppanuuden hengessä on työssä keskeisellä sijalla. Myös monialainen yhteistyö muiden lasten hoitoon tai kuntoutukseen, kasvatukseen ja opetukseen liittyvien tahojen kanssa on työssä tärkeää.

Tutkimukseen osallistui seitsemän varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Jokainen heistä on sukupuoleltaan nainen. Alustavina tietoina tutkittavilta kysyttiin työkokemusvuodet (taulukko 1) varhaiskasvatuksen erityisopettajana. Tutkimuksessa kaksi vastanneesta on työskennellyt 0-5 vuotta ammatissaan. Kolme vastanneesta on työskennellyt 11-15 vuotta ja kaksi vastanneesta on työskennellyt yli 21 vuotta. Työkokemukset vuosina eivät jakaantuneet vastausvaihtoehdoille 6-10 vuotta tai 16-20 vuotta.

Taulukko 1

Tutkittavien työskentelyvuosien jakaantuminen

Työvuodet	<i>f</i>	%
0-5 vuotta	2	28,6
6-10 vuotta	0	0,0
11-15 vuotta	3	42,8
16-20 vuotta	0	0,0
yli 21 vuotta	2	28,6
Yhteensä	7	100

Eniten tutkittavien työvuodet jakaantuivat vuosille 11-15, seuraavana olivat 0-5 vuotta sekä yli 21 vuotta työskennelleet varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

7.2 Tutkimusaineiston keruu

7.2.1 Aineistonkeruumenetelmänä kyselylomake

Aineistonkeruumenetelmänä oli laadullinen puolistrukturoitu kyselylomake (Liite 1), jossa on myös kvantitatiivisen tutkimuksen elementtejä. Lomake koostui sekä suljetuista kysymyksistä, että avoimista kysymyksistä. Avoimilla kysymyksillä halusin saada vastaajien oman äänen kuuluviin ja antaa vastaajille mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin. Valitsin kyselylomakkeen henkilöhaastattelun sijaan siksi, että aikataulullisesti tämä oli sujuvampi vaihtoehto. Halusin myös nähdä kuinka Survey- tutkimus soveltuu laadulliseen (kvalitatiiviseen) tutkimukseen.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 188) toteavat, että avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Avoimet kysymykset eivät ehdota vastauksia, vaan osoittavat vastaajien tietämyksen. Samalla se osoittaa mikä on keskeistä vastaajan ajattelussa ja osoittaa vastaajien asiaan liittyvän tunteiden voimakkuuden. Samalla vältetään haittoja, jotka aiheutuvat vastaamisen muodosta esim. rasti ruutuun. Avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä seikkoja ja vastaajan viitekehyksiä. Avointen kysymysten laadinta on välttämätön vaihe monivalintatehtävien kehittäessä ja kysymykset auttavat monivalintatehtäviin annettujen poikkeavien vastausten tulkinnessa.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 188) toteavat, että monivalintakysymykset sallivat vastaajien vastata samaan kysymykseen niin, että vastauksia voidaan vertailla. Kysymykset tuottavat vähemmän kirjavia vastauksia. Monivalintakysymykset auttavat myös vastaajaa tunnistamaan asian, sen sijaan, että hänen pitäisi muistaa se. Tämä kysymyksen asettelu tuottaa vastauksia, joiden analysointi ja käsitteleminen on helppoa tietokoneella.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 180) määrittelevät kyselytutkimuksen Survey - tutkimuksen menetelmänä. Aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietyistä perusjoukosta. Aineisto, joka kerätään Surveyn avulla, käsitellään kvantitatiivisesti. Koska tämä

kysely sisälsi puoleksi avoimia kysymyksiä, liittyy tähän myös laadullista tutkimusotetta.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 155) määrittelevät kvalitatiivisen tutkimuksen piirteinä mm. induktiivisen analyysin. Eli tarkastellaan saatua aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotosta käyttäen. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 181) toteavat, että tutkija voi olla etäällä tutkittavista tai lähellä, heitä. Kvalitatiivinen tutkimus ei siis välttämättä merkitse läheistä kontaktia tutkittaviin, vaikka usein ehkä niin esitetäänkin. Tässä tutkimuksessa osallistujat pystyivät itse ajallisesti määrittelemään, milloin ja missä osallistuvat. Lomakkeeseen vastaaminen ei ollut paikkaan tai aikaan sidoksissa.

Hirsjärvi ym. (2003, s. 182) kyselytutkimuksen **etuina** pidetään sitä, että se on menetelmänä tehokas, se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Jos lomake on suunniteltu huolellisesti, aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla. **Heikkouksina** tutkijat nostavat ensimmäisenä esille, kuinka aineistosta ei voida varmistaa kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Toisena tuodaan esille, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat vastaajan näkökulmasta. Kolmantena ei voida tietää kuinka selvillä vastaajat ovat asiaan perehtyneet. Neljänneksi hyvän lomakkeen laatiminen vaatii tutkijalta tietoa ja taitoa. Viidentenä he nostavat vastauksiin liittyvän kadon, joka voi nousta suureksi.

Tässä tutkimuksessa lähtökohtana on Survey - tutkimus. Kohdejoukko oli valittu tarkoituksenmukaisesti ja se käsitti tutkimushetkellä varhaiskasvatuksen erityisopettajana työskentelevät henkilöt. Aineistoa kerättiin kyselylomakkeella, jossa oli sekä suljettuja kysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Aineiston analyysi on tapahtunut avoimissa kysymyksissä laadullisena ja suljetuissa kysymyksissä on hyödynnetty kvantitatiivista otetta.

7.2.2 Kyselylomakkeen kuvaus

Kyselylomakkeeseen oli kaikkiaan laadittu 13 kysymystä. Lomakkeessa täsmällisiä tosiasioita kysyttiin suoraan yksinkertaisina kysymyksinä, avoimilla kysymyksillä ja monivalintatyypillisesti. Myös muutamia Likert - asteikollisia kysymyksiä oli saatavilla. Tutkimuksen mittari eli kyselylomake oli pyritty rakentamaan siten, että sillä saadaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaukset.

Kysymykset 4, 6, 7, 8,10 ja 12 olivat **avokysymyksiä**. Niiden tarkoituksena oli saada tutkittavalta kokemustietoa aiheeseen liittyen. Kysymykset 1, 2, 3, 5, 9, 11 ja 13 olivat **monivalintakysymyksiä**. Kysymykset jakaantuivat niin, että 3, 5, ja 13 kysymyksissä olivat vaihtoehdot 1-5. Ja niiden arvot olivat seuraavat: 1=ei lainkaan /hyvin harvoin 2= harvoin 3= joskus 4= usein ja 5=hyvin usein.

Kysymyksissä 2, 9 ja 11 oli kolme annettua arvoa kysymystyyppistä riippuen. Kyllä, ei ja kolmas vastausvaihtoehto vaihteli: en ole osannut/en osaa sanoa /olen, mutta en voi vahvistaa mediankäyttöön. Kysymysnumerolla 1 haettiin ainoastaan taustatietoa tutkittavien työkokemusvuosiin.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta lomakkeen kysymyksillä 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ja 13. Toiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta lomakkeen kysymyksellä 5, kun taas kolmanteen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta lomakkeen kysymyksillä 2, 3 ja 4.

7.2.3 Aineiston keruun käytännön toteutus

Tutkimusaineisto kerättiin tammikuussa 2023. Kyselylomake oli avoinna 10 päivän ajan. Kysely lähetettiin sähköpostilla 16 varhaiskasvatuksen erityisopettajana työskentelevälle henkilölle. Kysely oli aukaistu 12 kertaa, joista kyselyyn vastasi lopulta 7 henkilöä. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat täyttäneet lomakkeen loppuun asti.

Kyselylomake lähetettiin sähköpostilla 16 varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja näin saatiin kysely kohdennettua tiettyyn ammattiryhmään. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkija tiesi, että jokainen tutkittava työskenteli sillä hetkellä kyseisessä ammatissa. Kysely toteutettiin anonyymisti

ja luottamuksellisesti. Linkin saanutta ei voida yhdistää vastaukseen. Kyselyssä ei ollut myöskään tunnistettavia henkilötietoja.

Kyselylomakkeen infossa kerrottiin tutkittavalle, että kyselyyn vastaamalla antaa suostumuksensa siihen, että kyselyn tietoja käytetään pro gradu opinnäytetyöhön. Voidaan päätellä, että koska kyselylomake oli avattu 12 kertaa, niin 5 tutkittavaa on tehnyt päätöksen omasta tahdosta olla osallistumatta tutkimukseen.

7.3 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineiston analyysiin on nivoutunut niin laadullisen tutkimuksen kuin määrällisen tutkimuksen elementtejä. Molempia tutkimusmenetelmiä hyödynnettäessä Alasuutari (2011, s. 53) muistuttaa siitä, että laadullinen tutkimus voi sisältää kvantitatiivisia osatarkasteluja. Tutkijan tulee tiedostaa selittämisen vaiheessa, että esille tuodaan kvantitatiivisen analyysin tuloksia, mutta merkitystulkintojen tekeminen on laadullisen tutkimuksen ydin.

Hirsjärven ym. (2003, s.209) mukaan analyysin voidaan ajatella etenevän *lineaarisesti*. Aineiston tutkimustuloksissa laadullisista vastauksista (avoimet kysymykset) olen yhdistellyt ja luokitellut saadut vastaukset aihepiireittäin. Ts. Tutkimustulokset on lähdetty kokoamaan aineistoista asetettujen tutkimuskysymysten alle (ks. luku 7.2.2). Kyselylomakkeen vastauksista olen etsinyt selityksiä ja tehnyt tulkintoja nousseille aiheille.

Hirsjärvi ym. (2007, s.219) ajattelevat että tutkijan tulee valita sellainen analyysitapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimuskysymykseen. Vaihtoehtoja analyysiin on olemassa paljon, mutta tässä tutkimuksessa kvalitatiivinen aineisto on analysoitu teemoittelun (taulukko 2) kautta. Tutkittavien vastauksista olen etsinyt kokoavat teemat, mitkä asiat nousevat päällimmäisenä vastauksista esille.

Taulukko 2

Esimerkki teemoittelun etenemisestä

Tutkittavan vastaus	teema
<p>veo 2: "Että elämässä olisi muutakin kuin mediaa. Ulkoilua, oikeaa kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta perheen kesken, lautapelejä, ruokailua ilman laitteita, aikuisen läsnäoloa iltasadun muodossa."</p> <p>veo 1: " Vuorovaikutus toisten kanssa, liikunta ym. luonnollisesti vähenevät, jos median käyttö vie liikaa aikaa."</p>	vuorovaikutuksen väheneminen
<p>veo 1: "Aivot tottuvat liikkuvaan kuvaan ja siihen, että nappia painamalla saadaan asiat hoitumaan. Sinnikkyys haastavana koettuja opeteltavia asioita kohtaan vähenee."</p> <p>veo 1:" Liiallinen median käyttö voi aiheuttaa levottomuutta ja vaikeuksia keskittyä ja suunnata tarkkaavuutta."</p> <p>veo 3: "keskittymisvaikeudet tai levottomuus voisi kummuta peleistä tai koe ikärajoja tarpeelliseksi.</p>	keskittymisen ja tarkkaavuuden pulmat
<p>veo 1: " Empatiakyky voi häiriintyä, mikäli lapsi viettää aikaa isommille lapsille tarkoitettujen pelien parissa."</p>	empatiakyvyn häiriintyminen
<p>veo 5: "mediankäyttö lapsella on vanhempien vastuulla."</p> <p>veo 3: " Vanhemmat eivät ehkä miellä median haittavaikutuksia..."</p>	vanhempien vastuu

Olen tehnyt taulukon teemoittelun etenemisestä (taulukko 2). Taulukon esimerkissä tutkittavien vastaukset ja siitä johdettu teema vastaavat tutkimuskysymykseen: millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on ollut käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä. Esimerkki teemat ovat perusteluja sille miksi huoltajien kanssa on hyvä käydä keskustelua lapsen mediankäytöstä.

Määrälliset tulokset olen esitellyt taulukoiden avulla. Vastauksia kyselylomakkeeseen sain lopulta 7 kappaletta. Realistinen tavoitteeni oli saada 5 tutkittavaa, joten odotukseni ylittivät kahdella vastaajalla. Aineistositaatit olen koodannut tutkimustuloksissa vastaajista tunnisteikoodeilla veo 1-veo 7.

Hirsjärven ym. (2003, s. 212) mukaan tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaantutkimuksen tuloksia, vaan tuloksista pitää pyrkiä laatimaan synteesejä. Synteetit kokoavat yhteen pääseikat ja antavat kirkkaasti vastaukset asetettuihin ongelmiin. Tässä tutkimuksessa Pohdinta luvussa olen vielä tehnyt kokoavan yhteenvedon asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Johtopäätökset Hirsjärven ym. (2003, s. 212) ym. mukaan perustuvat laadittuihin synteeseihin. Tutkijana olen pyrkinyt pohtimaan mikä on saatujen tulosten merkitys tutkimusalueella, kuin mikä laajempi merkitys tuloksilla voi olla.

7.4 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksen osallistujiksi valikoitui varhaiskasvatuksen erityisopettajana työskenteleviä henkilöitä. Osallistujien koulutustaustaa ei kysytty vain työkokemusvuodet valmiiksi määritellyillä asteikolla. Asteikko esitellään luvussa tutkimustulokset.

Kysely luotiin webropol kyselylomakkeella ja lähetettiin sähköpostin kautta varhaiskasvatuksenerityisopettajana työskenteleville henkilöille. Puolistrukturoidun kyselylomake kyselyn anonymiteetin takaamiseksi tarkempaa sijaintia tutkimusjoukosta ei kerrota. Webropol kyselylomake jaettiin

nettilinkin kautta ja tämä tapa on automaattisesti anonyymi tapa kerätä aineistoa. Vastaajaa ei voida yhdistää vastaukseen. Toimintatapa tukee Jyväskylän yliopiston HTK eli hyvä tieteellinen käytäntö periaatetta.

Helin ym. (2013, s. 6) nostavat yhdeksi hyvän tieteellisen käytännön periaatteeksi muiden tutkijoiden työn kunnioittamisen. Tällä he tarkoittavat sitä, että tutkija pyrkii viittaamaan heidän julkaisuihin asianmukaisella tavalla ja antaa aiemmille tutkimuksille niille kuuluvan arvon. Olen tehnyt viittaukset teoriaosuudessa kirjoittaja edellä ja näin ollen he saavat asianmukaisen arvon omalle tekstilleen.

Vilkan (2007, s. 101) mukaan tutkimuksessa on noudatettava tutkimusetiikkaa. Tutkija on vastuussa tutkimuksensa virheistä, puutteista ja tuottamastaan tutkimustiedosta. Tutkija ei saa tuottaa vahinkoa tutkimuskohteelle eikä tiedeyhteisölle. Tutkittavilta on suotavaa pyytää tutkimuslupa. Eettisesti tärkeä asia on muistaa, että tutkittavilla on aina oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. Tutkittavilla on myös oikeus vetäytyä tutkimuksesta kesken tutkimuksen tai kieltää saadun aineiston käyttö tutkimuksessa. Kun tutkittava saa riittävän informaation, hän harvemmin kieltäytyy tutkimukseen osallistumisesta.

Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt tuomaan keräämäni tiedon siinä muodossa kuin olen sen tutkittavilta saanut. Tutkittavilta olen pyytänyt tutkimusluvan, jossa olen kertonut, että vastaamalla kyselyyn antaa suostumuksen siihen, että kyselyn tietoja käytetään Pro gradu opinnäytetyöhön. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut esteestä osallistua tutkimukseen.

Keräämälleni aineistoille olin tehnyt aineistohallinnan suunnitelman etukäteen, jota tutkimuksen edetessä päivitin. Aineistohallintasuunnitelmalla turvataan aineiston säilyvyys muuttumattomana tutkimusta tehdessä. Oma aineistoni säilytetään webropol alustalla ja vain itselläni on pääsy oikeus silloin aineistoon. Tutkimuksella on tarkoitus suojella tutkittavia. Tutkittaville annettiin info, että tutkimusaineisto säilytetään gradun työstämisen ajan, jonka jälkeen aineisto hävitetään.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tuloksissa tarkastellaan seitsemän kyselylomakkeeseen vastanneen varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) vastauksia. Saaduissa tuloksissa on hyödynnetty niin kvalitatiivisen kuin kvantitatiivisen aineiston analyysia. Saadut tulokset on esitetty samassa järjestyksessä kuin luvussa 5. esitetyt tutkimuskysymykset.

8.1 Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukset käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä haettiin vastausta siihen, **millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on ollut käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä.**

Jokainen tutkimuksen kyselylomakkeeseen vastanneesta oli keskustellut huoltajan kanssa lapsen mediankäytöstä. Kukaan vastaajista ei tuonut ilmi, että ei olisi osannut keskustella huoltajien kanssa kyseisestä aiheesta.

Kuusi vastanneesta varhaiskasvatuksen erityisopettajasta koki, että on tärkeää keskustella huoltajien kanssa lapsen mediankäytöstä (taulukko 3). Vain yksi vastaajasta ei osannut sanoa onko keskusteleminen kyseisestä aiheesta tärkeää.

Taulukko 3

Tutkittavien vastausten jakaantuminen

Vastausvaihtoehdot	<i>f</i>	%
Kyllä	6	85,7
Ei	0	0,0
en osaa sanoa	1	14,3
Yhteensä	7	100

Kyselylomakkeessa pyydettiin perustelemaan oma näkemyksensä sille, miksi on tärkeää keskustella huoltajien kanssa lapsen mediankäytöstä. Vastauksia perusteluineen annettiin kuusi.

8.1.1 Varhaiskasvatuksen erityisopettajien perustelut keskusteluiden tärkeydelle

Aineistoista ilmeni, että vastauksien perusteluista nousivat vahvimmin esille seuraavat asiat: *vuorovaikutuksen väheneminen, keskittymisen ja tarkkaavuuden pulmat, empatiakyvyn häiriintyminen ja vanhempien vastuu* lapsen mediankäytössä.

Ensimmäisenä perusteluna keskustelun tärkeydelle nähtiin, että huoltajille tulisi kertoa, miten media vaikuttaa vuorovaikutuksen vähenemiseen. *Vuorovaikutuksen vähenemisessä* koettiin, että lapsen liikkuminen vähenee median viedessä liikaa aikaa. Oikeanlainen kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus vähenee mm. perheen kesken. Ruokailua ei ole ilman laitteita tai ei ole aikuisen läsnäoloa iltasadun muodossa.

Toisena perusteluna nousi esille, että huoltajille tulisi tuoda esille, miten mediankäyttö vaikuttaa keskittymiseen ja tarkkaavuuteen. *Keskittymisen ja tarkkaavuuden pulmissa* koettiin, että sinnikkyys vähenee haastavina koettuihin opeteltaviin asioihin. Liiallisella mediankäytöllä nähtiin olevan vaikutusta levottomuuteen, pulmina keskittyä ja suunnata tarkkaavuutta.

Veo 2: "Aivot tottuvat liikkuvaan kuvan ja siihen, että nappia painamalla saadaan asiat hoitumaan..."

Kolmantena perusteluna vastauksista nousi esille, että lapsen empatiakyky häiriintyy. *Empatiakyvyn häiriintyminen* nähtiin varsinkin silloin, kun lapsi viettää aikaa isommille lapsille tarkoitettujen pelien parissa. Tästä voidaan päätellä, että lapset näkevät sellaisia pelejä kotona, jotka eivät ole sisällöltään sopivia heidän kehitykselleen.

Neljäntenä perusteluna nousi esille, että huoltajien kanssa tulisi keskustella heidän kasvatusvastuusta. *Vanhempien vastuussa* koettiin, että vanhemmat eivät ymmärrä median haittavaikutuksia. Myös yhteistyö huoltajien kanssa ja ohjaaminen nähtiin tärkeänä. Lapsen mediankäytön koettiin olevan vanhempien vastuulla.

Veo 4: "...keskittymisvaikeudet tai levottomuus voisi kummuta peleistä tai koe ikärajoja tarpeelliseksi."

Veo 5: "Se on jo niin olennainen osa lapsen arkea ja vaikuttaminen ja huoltajien ohjaaminen tulee mielestäni lähteä jo lasten ollessa pieniä."

8.1.2 Lapsen mediankäyttöön liittyvien keskustelu aloitteiden jakaantuminen

Kyselylomakkeessa kysyttiin tutkittavilta, onko keskustelun aloite tullut a) huoltajalta vai b) varhaiskasvatuksesta/esiopetuksesta (taulukko 4). Vaihtoehdot olivat: 1= Hyvin harvoin, 2= harvoin, 3 = joskus, 4 = usein ja 5= erittäin usein

Taulukko 4

Aloitteiden jakaantuminen huoltajien ja esiopetuksen/varhaiskasvatuksen kesken

Keskustelu aloitteet	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
A) Huoltajalta	2	3	2	0	0	7	2,0	2,0
B) Esiopetuksesta / varhaiskasvatuksesta	0	0	0	4	4	7	4,5	4,5
Yhteensä	2	3	2	4	4	7	3,3	4,0

Kaikki kysymyksiin vastanneet varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat, että aloite keskusteluun on tullut **usein** tai **hyvin usein varhaiskasvatuksesta** tai **esiopetuksesta**. Arvot hyvin harvoin, harvoin ja joskus eivät saaneet vastauksia. **Huoltajilta** tulleita keskustelualoitteita koettiin tulevan **hyvin harvoin, harvoin ja joskus**.

8.1.3 Helpot keskusteluaiheet huoltajien kanssa

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilta haluttiin vastausta siihen, mitkä he ovat kokeneet helpoiksi aiheiksi keskustella huoltajien kanssa, lapsen mediankäyttöön liittyen. Vastaus pyydettiin myös perustelemaan. Jokainen seitsemästä vastaajasta antoi vastauksen. Tärkeimmiksi nostettiin *haittavaikutukset, ruutuajan merkitys ja ikärajoista puhuminen ja muistuttaminen*

Tutkittavien vastauksien perusteluista nousi esille, että mediankäytön *haittavaikutuksista* on helppo keskustella. Asiaa perusteltiin sillä, että aihetta on helppo sanoittaa.

Veo 2: "Sosiaalisten ja tunnetaitojen kohdalla. Kone on kylmä kaveri, se ei vastaa, ei tunteile. Sitä on helppo sanoittaa."

Toisena perusteluna nousi vastauksista esille *ruutuajan merkitys*. Eli kuinka kauan lapsi viettää aikaa median parissa kotona. Aihe koettiin helpoksi, koska siitä löytyy hyvin tietoa.

Veo 2: " Ruutu aika; koska siitä on tullut yksi osa arkea ja kun arjen rakenteesta jutellaan esim. TLP-keskustelussa se on keskeistä. "

Veo 4: "...tähän löytyy jo hyvin tietoa, johon helppo nojata..."

Veo 3: " ...yleisin ja, eikä leimaa ketään..."

Kolmantena aiheena vastauksien perusteluista nousi *ikärajoista puhuminen ja muistuttaminen*. Tärkeäksi koettiin se, että pelien ikärajoilla on suuri merkitys, joka pohjautuu lainsäädäntöön. Aihe koettiin helpoksi, koska taustalla on laki, joka määrittelee esim. pelien ikäraajat.

Veo 1: " Pienille sopivat pelit ja peliajat. "

Veo 7: " ...helppo aihe, sillä taustalla "lainsäädäntö" ..."

Veo 5: " ...suositukset ovat helpot perustella vanhemmille.

8.1.4 Haastavat keskusteluaiheet huoltajien kanssa

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksista määrittelin seuraavana, mitkä median käyttöön liittyvät aiheet he ovat kokeneet haastaviksi. Kaikki tutkimukseen osallistujat antoivat vastauksen ja heitä pyydettiin myös perustelemaan vastaus. Vastauksista nousivat esille: *huoltajien eriävät kasvatuskäsitteet, vanhempien ymmärrys omien pelitottumusten vaikutuksesta lapseen ja ruutuajan rajaaminen*.

Ensimmäisenä aiheena nousi esille *huoltajien eriävät kasvatuskäsitteet*. Haastavaksi aihe koettiin, koska varhaiskasvatuksen erityisopettaja saattoi kokea, että huoltajilla ei ollut yhteneväistä näkemystä lapsen mediankäytön suhteen.

Veo 1: "Toinen huoltaja ei antaisi pelata juuri yhtään ja toinen antaisi pelata ilman rajoituksia. Kultaisen keskittien löytäminen huoltajien kanssa, jotka eivät välttämättä saa keskenään asiaa soviteltua."

Toisena aiheena *vanhempien ymmärrys omien pelitottumusten vaikutuksesta lapseen* nousi mm. se, että huoltajan kotiaika menee illalla tai viikonloppuisin pitkälti pelaamiseen ja yhteinen tekeminen ja puuhailu lasten kanssa unohtuu tai sille ei jää aikaa.

Kolmantena aiheena varhaiskasvatuksen erityisopettajat saattoivat kokea, että *ruutuajan rajaaminen nähtiin haastavana aiheena*, varsinkin silloin kun perheessä on myös isompia lapsia.

Veo 6: " ...ne kun vanhemmat eivät ymmärrä, että heidän tehtävä on kasvattaa ja rajata lasta."

Veo 7: "Kun perheessä on isompia sisaruksia eivätkä vanhemmat kaikista keinoista huolimatta pysty rajaamaan "ruutuaikaa" niin, että perheen pienimmät eivät näkisi isompien pelejä."

Kolme vastaajasta koki, että ei ole kokenut mitään aihetta haastavaksi. Perusteluna vastaukseksi nousi yhteistyön merkitys huoltajien kanssa.

Veo 2: " Kun on hyvä yhteistyöpohja, mikään ei ole haastava..."

8.1.5 Käsittelemättä jääneet keskusteluaiheet

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilta haettiin vastausta aiheeseen: mitkä mediankäyttöön liittyvät aiheet ovat jääneet käsittelemättä, mutta olisivat olleet tärkeitä keskustella huoltajien kanssa. Tähän pyydettiin myös perustelemaan vastaus. Kysymykseen vastasi viisi tutkimukseen osallistunutta.

Tutkittavien vastauksista nousi esille vahvimpana *huoltajien itse käyttämä ruutuaika tai sen sisällöt*. Haastavana koetaan se, että huoltaja ei itse näe oman mediankäytön vaikutusta lapseen.

Veo 1: "Kyllähän se usein on lopulta aika pintapuolista keskustelua esim. ruutuajasta. Media kaikinensa on nivoutunut meidän arkeen niin voimakkaasti, että vanhemmat eivät näe sitä haasteeksi oman lapsen kohdalla

tai ovat itse niin koukussa esim. peleihin, että eivät pysty aihetta käsittelemään.”

Kaksi vastaajasta ei nostanut yhtään asiaa, mikä olisi jäänyt keskustelematta tai yksittäinen vastaaja koki, että on saanut keskusteltua kaikki asiat. Kaksi vastaajasta oli jättänyt vastaamatta kysymykseen, joten voidaan siis olettaa, että mikään aihe ei ole jäänyt keskustelematta.

8.2 Keskusteluaiheet huoltajien kanssa

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, että **mistä asioista varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat keskustelleet huoltajien kanssa.** Keskusteluaiheiden jakaantuminen (taulukko 5) on esitetty yleisyysjärjestyksessä. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: 1= ei koskaan/hyvin harvoin, 2= harvoin, 3=joskus, 4= usein ja 5= hyvin usein.

Taulukko 5

Keskusteluaiheiden jakaantuminen aiheittain

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
videopelien pelaaminen	0	0	1	3	3	7	4,3	4,0
ruutuaika ts. mediaan käytettävää aika päivässä	0	0	1	3	3	7	4,3	4,0
videopelien tai ohjelmien ikäraja	0	0	2	2	3	7	4,1	4,0
median mahdollisista haittavaikutuksista lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen	0	0	2	3	2	7	4,0	4,0
mediasta, joka sisältää väkivaltaa	0	0	3	2	2	7	3,9	4,0
huoltajien omat median käyttötottumukset	0	2	3	1	1	7	3,1	3,0
Yhteensä	0	2	12	14	14	7	4,0	4,0

Viisi yleisintä keskusteluaihetta keskiarvojen (KA) jakaantuessa 4,3 - 3,9 välille, olivat: *videopelien pelaaminen, ruutuaika ts. mediaan käytettävä aika päivässä, videopelien tai ohjelmien ikäraja, median mahdolliset haittavaikutukset lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen sekä mediasta, joka sisältää väkivaltaa.* Kaikista vähiten (KA) ollessa 3,1 käytiin keskustelua *huoltajien omasta mediankäyttötottumuksista.*

Yleisimmäksi aiheeksi nousi, kuinka usein olet keskustellut **videopelien pelaamisesta** (KA 4,3). Vastausvaihtoehdot jakaantuivat arvoille **joskus, usein**

ja hyvin usein. Arvot ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet yhtään vastausta. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdoille usein ja hyvin usein.

Toiseksi yleisin aihe oli **ruutuajasta** keskusteleminen (KA 4,3). Vastausvaihtoehdot jakaantuivat arvoille **joskus, usein ja hyvin usein.** Vastausvaihtoehdot ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät tässäkään saaneet yhtään vastausta. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdoille usein ja hyvin usein.

Kolmanneksi yleisin aihe oli, kuinka usein olet keskustellut **videopelien tai ohjelmien ikäraja**sta (KA 4,1) . Vastaukset jakaantuivat arvoille **joskus, usein ja hyvin usein.** Myöskään tässä väittämässä vastausvaihtoehdot ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet vastausta. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdolle hyvin usein.

Neljänneksi yleisimmäksi keskustelun aiheeksi tuli **median mahdollisista haittavaikutuksista lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen** (KA 4,0). Vastaukset jakaantuivat **joskus, usein ja hyvin usein** arvoille. Vastausvaihtoehdot ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet vastausta. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdolle usein.

Viidenneksi yleisimpänä aiheena oli **media, joka sisältää väkivaltaa** (KA 3,9). Vastaukset jakaantuivat arvoille **joskus, usein ja hyvin usein.** Ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet vastauksia. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdolle joskus.

Kaikista vähiten käytiin keskusteluja aiheesta **huoltajien omat median käyttötottumukset** (KA 3,1). Vastaukset jakaantuivat arvoille **harvoin, joskus, usein ja hyvin usein.** Vastausvaihtoehdot ei koskaan/hyvin harvoin ei saanut vastausta. Eniten vastauksia annettiin vaihtoehdolle joskus.

Vastausvaihtoehdot eivät jakaantuneet ollenkaan ei koskaan/hyvin harvoin ja harvoin viiden ensimmäisen väittämän osalta. Voidaan siis tulkita, että kyseisistä aiheista keskustellaan lasten huoltajien kanssa joskus, usein tai hyvin usein.

8.3 Lapsen kotona tapahtuvan mediankäytön näkyminen esiopetuksessa

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, että **miten varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokevat, näkykö lasten kotona tapahtuva liiallinen tai epäsopiva mediankäyttö esiopetuksessa?**

Jokainen 7 vastaajasta oli havainnut työssään lapsia, joiden käyttäytyminen esiopetuksessa tai varhaiskasvatuksessa johtuu median käytöstä (taulukko 6). Yksikään ei ollut valinnut vaihtoehtoa ei tai olen, mutta en voi vahvistaa sitä mediankäyttöön.

Taulukko 6

Tutkittavien havaintojen jakaantuminen annetuille vaihtoehdoille

Vastausvaihtoehdot	f	%
Kyllä	7	100,0
Ei	0	0,0
Olen, mutta en voi vahvistaa vastausta median käyttöön	0	0,0
Yhteensä	7	100

Kyselylomakkeessa varhaiskasvatuksen erityisopettajien tuli arvioida omaa näkemystä sen suhteen, kuinka usein on havainnut käyttäytymisen piirteitä, jotka he ajattelevat johtuvan median käytöstä tai liikkakäytöstä. Listatut käyttäytymisen piirteet (taulukko 7) olivat useimmista tutkimuksista nousseet aiheet. Vaihtoehdot olivat: 1=ei lainkaan /hyvin harvoin, 2= harvoin, 3= joskus, 4= usein ja 5=hyvin usein.

Taulukko 7

Havaittujen käyttäytymisen piirteiden jakaantuminen vaihtoehdoille

	Puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot	Hyperaktiivinen käyttäytyminen	Sosiaaliset ongelmat	Aggressiivinen käyttäytyminen	Nukahtamisvaikeudet	Lapsella on pelkotiloja
1	0	0	0	0	0	1
2	0	0	0	0	1	1
3	0	0	2	2	3	2
4	3	4	2	3	1	2
5	4	3	3	2	2	1
Yhteensä	7	7	7	7	7	7
Keskiarvo	4,6	4,4	4,1	4,0	3,6	3,1
Mediaani	5,0	4,0	4,0	4,0	3,0	3,0

Vahvimmin vastausvaihtoehdot usein tai hyvin usein jakaantuivat osioille: *puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot, hyperaktiivinen käyttäytyminen, sosiaaliset ongelmat ja aggressiivinen käyttäytyminen.*

Ensimmäisenä tutkittavien tuli arvioida kuinka usein ovat huomanneet, että **lapsen puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot**. Tässä osiossa vastausvaihtoehdot: ei lainkaan, harvoin tai joskus eivät saaneet vastauksia. Vaihtoehdot asettuivat annetuille vaihtoehdoille **usein**, joka sai kolme vastausta ja **hyvin usein** neljä vastausta.

Toisena tutkittavien tuli arvioida kuinka usein lapsella on havainnut **pelkotiloja**. Vastausvaihtoehdot jakaantuivat **kaikkien arvojen välille**. Yksi vastanneesta ei ole koskaan tai on hyvin harvoin havainnut lapsen, jolla on pelkotiloja. Yksi vastaajasta oli havainnut harvoin, kaksi vastaajasta oli joskus, kaksi vastanneesta oli havainnut usein ja yksi vastanneesta oli havainnut hyvin usein lapsen, jolla on pelkotiloja.

Kolmantena tutkittavien tuli arvioida, onko havainnut **hyperaktiivista käyttäytymistä** esiopetuksessa. Arvot ei lainkaan/hyvin harvoin, harvoin ja joskus eivät saaneet yhtään vastausta. Neljä vastanneesta oli **usein** huomannut hyperaktiivista käyttäytymistä ja kolme vastanneesta oli **hyvin usein** huomannut.

Neljäntenä tutkittavien tuli arvioida, kuinka usein ovat havainneet lapsia, joilla on **aggressiivista käyttäytymistä**. Arvot ei lainkaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet yhtään vastausta. Kaksi vastanneesta oli havainnut **joskus**, kolme vastanneesta **usein** ja kaksi vastanneesta oli havainnut **hyvin usein** aggressiivista käyttäytymistä.

Viidentenä tutkittavien tuli arvioida ovatko havainneet lapsi, joilla on **nukahtamisvaikeuksia**. Arvo ei lainkaan/hyvin harvoin ei saanut yhtään vastausta. Yksi vastanneesta oli havainnut **harvoin**, kolme vastanneesta oli havainnut **joskus**, yksi vastanneesta oli havainnut **usein** ja kaksi vastanneesta oli havainnut **hyvin usein**.

Kuudentena vastaajien tuli arvioida ovatko havainneet lapsia, joilla on **sosiaalisia ongelmia**. Arvot ei lainkaan/hyvin harvoin ja hyvin harvoin eivät saaneet vastauksia. Kaksi vastanneesta oli **joskus** havainnut lapsia, joilla sosiaalisia ongelmia. Kaksi vastanneesta oli havainnut **usein** ja kolme vastanneesta oli havainnut **hyvin usein**.

Seitsemäntenä vastaajien tuli arvioida ovatko havainneet lapsia, joilla **on haasteita itsesätelytaidoissa**. Arvot ei lainkaan/hyvin harvoin ja harvoin eivät saaneet vastauksia. Yksi vastanneesta oli havainnut **joskus**, kolme vastanneesta oli havainnut **usein** ja kolme vastanneesta **hyvin usein**.

Edellä on tuotu esille tietoa siitä, millaista käyttäytymistä varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat havainneet esiopetuksessa, joka voi olla yhteydessä lapsen kotona tapahtuvaan mediankäyttöön. Seuraavana vastaajien tuli kuvailla kyselylomakkeessa yhtä tai useampaa valitsemaansa vaihtoehtoa liittyen lapsen käyttäytymiseen tai tiettyyn tilanteeseen esiopetuksessa.

Kaikki 7 vastannutta antoivat esimerkin lapsen käyttäytymisestä. Esimerkkejä ei annettu osioista *lapsella on pelkotiloja, nukahtamisvaikeudet, hyperaktiivinen käyttäytyminen ja aggressiivinen käyttäytyminen*. Esimerkkeistä nousivat vahviten esille seuraavat osiot: *puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot sekä sosiaaliset ongelmat*.

Puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot osiosta annettiin eniten esimerkkejä lapsen käyttäytymisestä. Käyttäytyminen nähtiin tiettyjen liikkeiden toistamisena ja liikehdintöinä, joita myös pelihahmot tekevät. Lapsen koettiin myös tuottavan ääniä ja ääntelyä, mitkä ovat pelimaailmasta lähtöisin. Varhaiskasvatuksenerityisopettajat kokivat, että lapsi ei välttämättä ole läsnä toisten lasten kanssa aidosti, vaan on omassa "kuplassaan".

Veo 1: " Lapsi äänтелеe lähes koko ajan äänillä jotka ovat tuttuja pelimaailmasta. "

Veo 2: "Lapsi on kuin omassa maailmassaan, äänтелеe pelihahmojen ääniä, on pelaavinaan. Hänellä on jatkuva tarve puhua pelistä ja peliin kuuluvista hahmoista sekä peliin kuuluvaa "Kieltä"

Veo 7: "Lapsi liikkuu pelimaailmasta näkemällään tavalla: pomppii tasolta toiselle.
"

Esim. lapsi toi esille, että pelkästään haluaisi pelata ja mikään muu ei kiinnosta. Vastaaaja veo 1 mukaan se ei välttämättä pidä paikkaansa, mutta lapsi saattoi tuoda tämän esille, kun pitäisi alkaa tekemään, jotain kaikille yhteistä juttua. Tästä voidaan päätellä, että pelaaminen vastauksena saattaa olla pakokeino tietystä tilanteesta.

Veo 1: "Lapsi kertoo avoimesti haluavansa pelkästään pelata ja että mikään muu ei kiinnosta ollenkaan."

Veo 3: "Kysyttäessä, mikä tekee sinut iloiseksi, lapset usein vastaavat pelaaminen...Lapsi kertoo odottavansa eskaripäivän loppumista, että pääsisi kotiin pelaamaan. "

Sosiaaliset ongelmat osiosta kuvailtiin millaiselta lapsen leikki näyttäytyy varhaiskasvatuksessa/esikoulussa. Pelimaailman asiat näyttäytyivät leikin juonessa ja leikissä olevissa hahmoissa. Leikistä nostettiin esille, että ristiriitatilanteita syntyy siitä, kun joku vähemmän asiassa sisällä oleva lapsi yrittää vaikuttaa juonen kulkuun, mikä taas poikkeaa alkuperäisestä pelistä. Leikit näyttäytyvät myös hyvin nopeatempoisina ja taisteluleikkeinä.

Veo 3: "Leikeissä lapset puhuvat peleistä ja rakentavat lähes koko ajan peleihin liittyviä hahmoja."

Veo 4: "Leikeissä toistuu pelien teema ja juoni...Temmoiltaan leikit ovat yleensä vauhdikkaita."

Veo 5: "Lapsen leikissä lähes koko leikin juoni/sisältö on lähtöisin jostakin hänen pelaamastaan pelistä."

Veo 6: "...puheissa ja leikeissä pelihahmot, jotka taistelevat."

Sosiaaliset ongelmat osiosta nostettiin esille lasten vuorovaikutustaidot. Miten ja mistä aiheista lapset keskusteleivat toisten lasten kanssa. Keskustelu toisten lasten kanssa sisälsi peleihin liittyviä sanontoja ja lauseita sekä koettiin, että keskustelu toisten lasten kanssa ei ollut luontevaa.

Veo 3: "Leikeissä keskustelu on peleistä opittuja fraaseja ja huudahduksia, ei keskustelua."

- Veo 4: "...leikissä kielellinen vuorovaikutus tapahtuu pelikielellä ts. ääntelyä, huutoja/ ei ymmärrettävää puhetta."
- Veo 5: " Keskustelun aiheet toisten lasten kanssa tulevat hyvin pitkälti peleistä ja siitä mitä eri hahmot niissä tekevät. joskus lapsi on samastunut pelihahmoon ja eläytyy siihen täysillä."
- Veo 7: " Median käyttö vaikuttaa lapseen kokonaisvaltaisesti; kaikki huoltajat eivät tätä hoksaa."

9 POHDINTA

Tutkimuksessa haettiin tietoa kolmeen tutkimuskysymykseen. Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on ollut käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä? Mistä asioista varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat keskustelleet huoltajien kanssa? Miten varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokevat, näkyykö lasten kotona tapahtuva liiallinen tai epäsopiva mediankäyttö esiopetuksessa?

Tutkimuksessa onnistuttiin saamaan kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseen vastaus. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselylomake, joka sisälsi sekä avoimia, että suljettuja kysymyksiä. Aineistonkeruumenetelmästä johtuen saatu aineisto saattoi jäädä hieman suppeaksi, vaikka tutkittaville annettiin mahdollisuus tuoda omaa näkemystä avoimilla kysymyksillä. Myös ajankohta saattoi vaikuttaa vastausprosenttiin eikä välttämättä ollut heti otollinen vuodenvaihteen jälkeen.

Toisaalta voidaan päätellä, että kyselytutkimuksessa onnistuttiin, sillä lomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla tehostettiin sitä, että kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaus. Tutkittavien vastaukset osoittivat tutkittavien tietämyksen aiheesta ja niistä saatiin keskeisimmät asiat nostettua esille. Alasuutarin (2011, s. 53) mielestä kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on arvoituksen ratkaiseminen.

Tutkimus suunnattiin varhaiskasvatuksen erityisopettajille. Kyselylomake lähetettiin 16 henkilölle, joista lomakkeeseen vastasi lopulta 7 henkilöä. Näin ollen pienemmän aineiston tuloksista ei kuitenkaan yleistettävyyttä voida tehdä. Kuitenkin saaduista vastauksista voidaan päätellä, mihin asioihin tulisi kiinnittää huomiota, kun keskustellaan lapsen kotona tapahtuvasta mediankäytöstä.

9.1 Kvantitatiivisten tutkimustulosten reliabelius ja validius

Tässä tutkimuksessa oli sekä laadullista, että määrällistä tutkimustulosta. Silloin on syytä arvioida tutkimustulosten reliabeliutta (mittaustulosten luotettavuus) ja validiteettia (pätevyys). Nähdään, että tutkimustulokset ovat luotettavia, mutta eivät välttämättä yleistettävissä, vaikkakin jokaisen tutkittavan vastaukset ovat kyselyssä samansuuntaisia. Tutkimus voitaisiin myös toistaa tarvittaessa suuremmalle kohdejoukolle.

Hirsjärven ym. mukaan (2003, s. 213) tutkimustulosten validiutta (pätevyys) arvioitaessa mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Kyselyyn saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat saattaneet käsittää monet kysymykset aivan toisin kuin tutkija ajatellut. Tässä tutkimuksessa saadut vastaukset osoittavat, että tutkimus on ollut validisesti pätevä, koska annetut vastaukset ovat olleet kohdennettuja ja tutkittavilla on ollut hyvä tietoisuus tutkittavasta aiheesta.

Hirsjärvi ym. (2007) sekä Alasuutari (2011) näkevät kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän toisiaan täydentävinä suuntauksina. Tämän tutkimuksen myötä ajattelen myös itse, että molempia menetelmiä käyttäen, saadaan parempi näkemys halutusta asiasta.

9.2 Kvalitatiivisten tutkimustulosten luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018, s. 163) laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole yksiselitteisiä ohjeita. He tuovat kuitenkin esille, että tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena. He nostavatkin esille, että tutkimusta tulisi arvioida seuraavien kriteerien kautta: *tutkimuksen kohde ja tarkoitus, oma sitoutuneisuus tutkijana tässä tutkimuksessa, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija - tiedonantaja suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi.*

Arvioitaessa *tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta* niin huomataan, että tutkimuskohde oli onnistunut tämän tutkimuksen osalta. Tutkimuskohteena olivat varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukset ja haluttiin selvittää,

miten huoltajien kanssa tapahtuva yhteistyö on sujunut, kun keskustellaan lapsen mediankäytöstä.

Arvioitaessa *sitoutuneisuutta tutkijana* eli miksi tutkimus on mielestäni tärkeä. Ajattelen tutkijana, että on tärkeää selvittää, onko lapsen kotona tapahtuvalla mediankäytöllä yhteyttä esiopetuksessa näkyviin haasteisiin.

Aineiston keruuta arvioitaessa Survey -menetelmä ja webropol kyselylomake toimivat tämän tutkimuksen osalta. Toisaalta omakohtaisempia kokemuksia olisi voinut saada tutkittavilta, jos haastattelut olisi tehty kasvokkain.

Tutkimuksen tiedonantajia arvioitaessa tutkittaviksi valikoitui joukko ammattilaisia, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksen erityisopettajina. Luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää, että tutkija huolehtii, etteivät tiedonantajien henkilöllisyydet paljastu.

Tutkija - tiedonantaja suhdetta arvioitaessa tämän tutkimuksen osalta todetaan, että tiedonantajat eivät ole nähneet tutkimusten tuloksia ennen julkaisemista. Tutkimuksen tulokset ovat siis pysyneet muuttumattomina keräämisen jälkeen. Toisaalta en olisi edes voinut palata tutkittaviin ja heidän vastauksiin, koska en voi yhdistää vastausta ja tutkittavaa, koska tutkimus toteutettiin anonyymisti.

Tutkimuksen kesto arvioitaessa päädytään siihen, että tutkimuksen aloittamisesta ja loppuun saattamiseen, teorian laadinnasta tutkimustulosten julkaisuun on kulunut hieman yli vuosi. Itse aineiston kerääminen tapahtui nopealla aikataululla, mutta luotettavuudesta kertoo se, että sain hyvää aineistoa analysoitavaksi ja tutkimuskysymyksiin vastaukset.

Aineiston analyysiksi valikoitui teemoittelu menetelmä, joka oli hyvä ratkaisu tämän tutkimuksen osalta. Aineiston analyysi on kerrottu luvussa 7.3, tulokset esitetty luvussa 8 ja yhteenveto ja pohdinta luvussa 9.3. *Tutkimuksen luotettavuutta* olen pohtinut eettisen näkökulman kautta luvussa 7.4.

Tutkimuksen raportointi tässä tutkimuksessa on pyritty esittämään selkeästi ja johdonmukaisesti asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaten. Olen pyrkinyt tuomaan esille tutkimuksen kaikki vaiheet tutkimuksen toteuttamisesta lopulta tutkimustuloksiin ja johtopäätöksiin.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 165) nostavat yhdeksi luotettavuutta lisääväksi tekijäksi, että tutkijalla tulisi olla riittävästi aikaa tehdä tutkimuksensa. Tämä on laadullisen tutkimuksen yksi perusvaatimus. Toiseksi työn luotettavuutta voidaan tarkastella, että tutkijakollegat arvioivat prosessia. Tätä työtä on arvioitu säännöllisesti Jyväskylän yliopistossa lukuvuosina 2022-2023 olleissa graduseminaareissa. Seminaareihin osallistuneet opiskelijat ja ohjaaja ovat antaneet säännöllistä palautetta työn etenemisestä.

9.3 Tutkimustulosten yhteenvetoa ja pohdintaa

Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat, että lapsen mediankäytöstä on tärkeää keskustella huoltajien kanssa. Opettajat toivat esille huolensa lapsen vuorovaikutuksen vähenemisestä, keskittymisen ja tarkkaavuuden pulmista, empatiakyvyn häiriintymisestä ja vanhempien vastuusta lapsen mediankäytössä. Opettajien huoli lapsen käyttäytymisen haasteista ei ole turhaa, sillä Blum-Rossin ja Livingstonen (2016) sekä Martsolan ja Mäkelä-Rönholmin (2006) tutkimuksissa on vahvistettu sama ilmiö.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksista voidaan päätellä, että aloite keskusteluun on tullut usein tai hyvin usein varhaiskasvatuksesta/esiopetuksesta. Huoltajilta tulleita aloitteita on ollut harvemmin. Tästä voidaan päätellä, että huoltajat eivät välttämättä huomaa yhteyttä lapsen haastavalla käyttäytymisellä ja lapsen mediankäyttö totumuksilla.

Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat, että huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista helpoimpia olivat haittavaikutukset, ruutuajan merkitys ja ikärajoista puhuminen sekä muistuttaminen. Tätä perusteltiin sillä, että lainsäädäntöön on helppo tukeutua ja edellä mainituista asioista on hyvin tietoa saatavilla. Toisaalta Blum-Rossin ja Livingstonen (2016) näkemyksen mukaan huoltajille annetaan ainoastaan ruutuajaneuvontaa.

Tähän tutkimukseen osallistuneilta haettiin myös tietoa siihen, mikä on ollut haastavin aihe keskustella huoltajien kanssa. **Päällimmäiseksi nousivat huoltajien eriävät kasvatusnäkemykset, vanhempien ymmärrys omien**

pelitottumuksien vaikutuksesta lapseen ja ruutuajan rajaaminen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat myös, että hyvä yhteistyöpohja huoltajien kanssa takaa sen, että mikään asia ei jää keskustelematta. Nikken ja Schols (2015) tutkimuksessaan korostavatkin juuri yhteistyön merkitystä huoltajien kanssa ja painottavat, että ammattilaisten tulee uskaltaa ottaa lapsen median käyttöön liittyviä asioita rohkeasti esille ja vaatia vanhempia tilille.

Tällä tutkimuksella haettiin vastausta myös siihen, mitkä asiat ovat olleet yleisimpiä keskusteluaiheita liittyen lapsen mediankäyttöön. **Usein ja hyvin usein** kategoriaan nousivat *videopelien pelaaminen, videopelien tai ohjelmien ikäraja, ruutu-aika ts. mediaan käytettävää aika päivässä, mediasta, joka sisältää väkivaltaa ja median mahdollisista haittavaikutuksista lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen.* **Joskus** ja **harvoin** kategoriaan nousi *huoltajien omat mediankäyttö tottumukset.*

Tämän tutkimuksen osalta näyttäytyi, että **huoltajien omat mediankäyttö tottumukset on haastavin keskusteluaihe** kasvatuksen ammattilaisille. Siksi tulisi enemmän kiinnittää huomiota huoltajien omaan mediankäyttö tottumukseen. Näyttöä on myös aiemmasta Vodopivecín (2011) tutkimuksesta, jossa ilmeni, että huoltajien tulisi ensin itse arvioida kriittisesti omaa mediakäyttämistään ennen kuin he osaavat siirtää tarvittavaa tietotaitoa lapsille mediankäyttöön.

Kotona huoltajat antavat esimerkin siihen, kuinka paljon ja millaista mediaa kotona katsotaan sekä millaisen median parissa lapset viettävät aikaa. Isona haasteena arjessa nähdään esiopetusikäisen lapsen ruutuajan rikkoutuminen ja hänen altistumisensa epäsovelialle medialle isompien sisarusten mediankäytön kautta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien tuli myös arvioida, ovatko he havainneet esiopetuksessa lapsia, joiden käyttäytyminen ja haasteet ovat liittäneisiä lapsen mediankäyttöön. Jokainen vastanneesta kertoi havainneensa tällaisia lapsia. Isoimmat haasteet näyttäytyivät kategoriassa puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot, hyperaktiivinen käyttäytyminen, aggressiivinen käyttäytyminen ja sosiaaliset ongelmat. Vähiten haasteita tämän

tutkimuksen osalta nähtiin nukahtamisvaikeudet ja lapsella on pelkotiloja kategoriassa.

Voidaan siis olettaa, että **lapsen mediankäyttötottumuksilla on yhteyttä lapsen esiopetuksessa näkyviin haasteisiin. Varsinkin sillä on merkitystä, kuinka paljon ja millaisen median äärellä lapsi viettää aikaansa kotona.**

Viimeisenä opettajien tuli kuvailla kyselylomakkeessa yhtä tai useampaa valitsemaansa vaihtoehtoa liittyen lapsen käyttäytymiseen tai tiettyyn tilanteeseen esiopetuksessa. Tutkimukseen osallistujien vastauksista voitiin nostaa aiheiksi lapsen käyttäytyminen, mielenkiinnon kohde, leikki-aidot ja vuorovaikutustaidot.

Edellä mainituista aiheista oltiin tässä tutkimuksessa tuotujen tulosten osalta huolissaan, sillä voidaan ajatella, että lapsen kiinnostuneisuus ympäristöönsä kohtaan on kaventunut. Lapsi saattaa toistuvasti ilmaista, että mikään muu ei kiinnosta kuin pelaaminen. Huoli tuotiin esille mm. vuorovaikutustilanteista toisten lasten kanssa. Vuorovaikutusta ei nähty luontevana, vaan siellä esiintyi maneereja ja fraaseja pelimaailmasta. Myös lapsen käyttäytyminen kuvailtiin pelihahmona, pomppivana tasolta toiselle.

Myös huoli perheen keskinäisestä vuorovaikutuksesta nousi vahvasti esille. Tämä tuotiin ilmi siinä, kuinka paljon käydään keskustelua arkisista asioista, ollaan luontevasti läsnä toisten perheenjäsenten kanssa ja kuinka paljon vietetään aikaa ilman medialaitteita.

Tämän tutkimuksen valossa voidaan nähdä, että lapsen kotona tapahtuvalla mediankäytöllä on yhteyttä esiopetuksessa näkyviin haasteisiin. Tutkimustulokset perustuvat ainoastaan varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemyksiin, joten on syytä korostaa, että pelkästään mediankäyttö ei ole välttämättä ainoa selittävä tekijä lapsen haasteisiin esiopetuksessa.

10 JATKOTUTKIMUSAIHEITA

Tämän tutkimuksen perusteella jatkotutkimuksen aiheina voisivat olla, kuinka vanhemmuutta voidaan tukea, jotta huoltajat ymmärtäisivät mediankäytön vaikutukset lapsen kehitykseen. Opetus- ja kasvatushenkilöstön tulisikin muiden yhteistyö tahojen kanssa miettiä, millaisilla menetelmillä voimme ottaa puheeksi huoltajien kanssa heidän keskinäisesti eriävät kasvatuskäytännöt lapsen mediankäytön suhteen kuin myös heidän omien pelitottumusten vaikutuksesta lapseen.

Erityispedagogiikan osalta aihe näyttäytyy vahvasti esiopetuksessa. Lasten haasteet ovat kasvaneet niin vuorovaikutuksessa, aggressiivisena käyttäytymisenä ja keskittymisen pulmina. Esiteltyjen haasteiden osalta jatkotutkimuksen aiheena voisi olla, millaisia interventioita esiopetuksessa on hyödynnetty näiden lasten kanssa. Tai mitkä ovat olleet ne spesifit mallit, jotta on löydetty ratkaisukeskeinen näkökulma huoltajien kanssa.

Toisaalta voisi olla kiinnostavaa tutkia, kokevatko erityisopettajat tai varhaiskasvatuksen erityisopettajat digilaitteiden tukevan lapsen oppimista ja millä tavoin.

Luultavasti mediankäyttö lapsilla ei tule ainakaan vähenemään sillä, yhä aiemmin 2020 luvun lapset ovat tekemisissä median parissa. Mediankäyttö laitteet kehittyvät ja markkinoinnissa tuodaan esille yhä enemmän pienille lapsille kehiteltyjä laitteita ja sovelluksia.

LÄHTEET

Alanko, M. (2015). *Ruudun lumossa*. Varhaiskasvatusikäisten lasten ruutuaika ja vanhempien näkemyksiä siitä. Jyväskylän yliopisto.

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Osuuskunta vastapaino. Tampere.

Alatalo, R. (19.2.2020) Haastattelijana Sirpa Kortet. (2019). Älyaika vaatii uudet tavat. Nuorten itsesäätelykyky ei riitä rajoittamaan älylaitteiden käyttämistä. Vanhemmilta vaaditaan rajojen asettamista. *Kaleva*. K17.

Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S. & Krmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives Pediatrics Adolescent Medicine*, 160, 395-401.

Blum-Ross, A. & Livingstone, S. (2016). *Families and screen time: Current advice and emerging research*. The London School of Economics and Political Science. Media policy brief 17. Department of media and communications.

Cheng, T., Brenner, R., Wright, J., Sachs, H., Moyer, P. & Rao, M. (2004). Children`s violent television viewing: Are parents monitoring? *Pediatrics*, 114 (1), 94-99. <https://doi.org/10.1542/peds.114.1.94>

Garrison, M. & Christakis, D. (2012) . The impact of a healthy media use intervention on sleep in preschool children. *Pediatrics*, 130 (3), 492-499. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-3153>

Helin, M., Jäppinen, S., Launis, V., Spoof, S-K & Varantola, K. (2013). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2003). *Tutki ja kirjoita.* (6.-9. painos). Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita.* (13. osin uudistettu painos). Helsinki.

Junkkari, E. (2019). *Mediakasvatus montessoripedagogisessa varhaiskasvatuksessa.* Diakonia ammattikorkeakoulu.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. KAI. (2012-2013) *Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa.* Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen.

Kekkonen, M. (2012). Kasvatuskumppanuus ammatillisena yhteistyösuhteena. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti JECER 1(1), 2-21.*

Kosola, S. (2020) Lasten ja nuorten netti- ja peliriippuvuus: pitääkö olla huolissaan? *Lääkärilehti 75 (6), 324 – 329.*

Kupiainen, S., Wallenius, T., Kortesoja, L., Lampi, L. & Rämä, I. (2019). *Vantaan tablettitutkimus 2015-2018 esiopetus.* Koulutuksen Arviointikeskus, Helsingin yliopisto.

Kupiainen, R. (2016) Monilukutaidon pedagogiikka ja sosiaalinen diversiteetti. Teoksessa K. Leino & O. Kallionpää (toim.), *Monilukutaitoa digiaikaan – lukemisen ja kirjoittamisen uudet haasteet ja mahdollisuudet* (s.23-30). Äidinkielen opettajain liitto.

Lahikainen, A- R. (2015). Media lapsiperheen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa A -R. Lahikainen, T. Mälkiä & K. Repo (toim.) *Media lapsiperheessä* (s. 15-39). Tampere: Vastapaino.

Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä. (2008). *Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18 vuotiaille*. Opetusministeriö ja nuori suomi ry.

Leino, K., Puhakka, E. & Niilo – Rämä, M. (2021). *Tieto- ja viestintäteknologia koulujen arjessa*. ICILS Opettajaneeli 2020 -tutkimuksen tuloksia.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8913-2>

Martsola, R. & Mäkelä, M. (2006). *Lapsilta kielletty: Kuinka suojella lasta mediatraumalta*. Kirjapaja.

Merilampi, R-S. (2014). *Mediakasvatuksen perusteet*. Helsinki: Avain.

Muhonen Johanna ja Saanila Iris. (2019). *Ajaako nyky-yhteiskunta lapset digitaalisten laitteiden aktiivikäyttäjiksi? Päiväkoti-ikäisen lapsen ruutu-aika - opas vanhemmille*. Saimaan ammattikorkeakoulu.

Nikken, P. ja Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children? *Journal of Child and Family Studies*, 24, 3423–3435.

DOI 10.1007/s 10826-015-0144-4

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. (2016) :21
Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-410-8>

Opetushallitus. *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. (2014).
Painopaikka: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2016.

Opetushallitus. *Perusopetussuunnitelman perusteet*. (2014). Painopaikka: Next Print Oy, Helsinki 2016.

Rinne, S. (2012). *"Sehän on osa kansalaistaitoja"*. Lasten medialukutaidot vanhempien käsityksissä. Vaasa.

Saariaho, J. (2016). *"Sata salamaa ja keinutaan sukka irti"*
Kuinka media näyttäytyy alle kouluikäisen lapsen arjessa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Salomaa, S. (2016). Mediakasvatustietoisuuden jäsentäminen varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 5, 136–161.

Salomaa, S., Mertala, P., & Karila, K. (2021). Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä mediakasvatuksesta. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10, 240–268.

Seppänen, A. (2005). Rajapintoja mediakasvatuksen maailmankaikkeuteen. Teoksessa S. Kotilainen & S. Sintonen (toim.), *Kansalliset kehittämistarpeet* (s. 31–35). Mediakasvatus 2005. Oikeusministeriö.

Sulkunen, S. & Saario, J. (2020). Monilukutaito eri oppiaineissa. Teoksessa S. Tuovila, L. Kairaluoma, & V. Majonen (toim.), *Luku- ja kirjoitustaidon pedagogikkaa yläkouluun* (s. 40–49). Lapin yliopisto.

Suoninen, A. (2014). Lasten mediabarometri 2013 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 75, julkaisuja 149*, Hybridit.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki.

Uusitalo, N. (2016). Hallinnan näkökulmia mediakasvatukseen. Teoksessa L. Pekkala, S. Salomaa & S. Spisak (toim.), *Monimuotoinen mediakasvatus* (s.54–70) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja.

Vesterinen, O., Vahtivuori-Hänninen, S., Oksanen, U., Uusitalo, A. & Kynäslahti, H. (2006). Mediakasvatus median ja kasvatuksen alueena – deskriptiivisen mediakasvatuksen ja didaktiikan näkökulmia. *Kasvatus* 37 (2), 148-161.

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa:määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.

Vodopivec, J. (2011). Some aspects of teaching media literacy to preschool children in slovenia from a perception standpoint of teachers and parents. *Acta didactica napocensiam* 2-3(4), 69-78.

Walsh, J., Barnes, J., Cameron, J., Goldfield, G., Chaput, J-P. & Gunnell, K. (2018). Associations between 24 hour movement behaviours and global cognition in US children: a cross-sectional observational study. *The Lancet Child & adolescent health*, 11(2), 783-791.

[https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(18\)30278-5](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(18)30278-5)

WHO (24.4.2019) *Kasvaakseen terveinä, lasten on istuttava vähemmän ja leikittävä enemmän*. Lehdistöiedote Geneve.

<https://www.who.int/news/item/24-04-2019-to-grow-up-healthy-children-need-to-sit-less-and-play-more>

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake

Hei!

Olen varhaiskasvatuksen erityisopettajaopiskelija Jyväskylän yliopistossa. Teen Pro Gradu tutkielmaa liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön, joka koskettaa lapsen mediankäyttöä kotona.

Tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukseen käsitellä huoltajien kanssa lapsen mediankäyttöä, Tutkimuksella haetaan tietoa siihen, millaisia asioita on käsitelty ja kuinka asian käsittely on tapahtunut huoltajien kanssa.

Vastaamalla kyselyyn annat suostumuksen siihen, että kyselyn tietoja käytetään tutkimustarkoitukseen.

Kiitos jo etukäteen. Kysely on auki tammikuun 2023 18 pv:n asti ajan, jonka jälkeen se sulkeutuu. Tutkimusaineisto säilytetään gradun työstämisen ajan, jonka jälkeen aineisto hävitetään. Kysely toteutetaan anonyymisti ja luottamuksellisesti. Kyselyssä ei ole tunnistettavia henkilötietoja.

Kyselyyn vastaaminen vie 10 -15 minuuttia.

Lisätietoja saat tutkimuksesta

Leena Kamula
Jyväskylän yliopisto

1. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksen erityisopettajana?

- 0-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-15 vuotta
- 16-20 vuotta
- yli 21 vuotta

2. Oletko havainnut työssäsi lapsia, joiden käyttäytymisen esiopetuksessa tai varhaiskasvatuksessa uskot johtuvan median käytöstä?

- Kyllä
- Ei
- Olen, mutta en voi vahvistaa vastausta median käyttöön

3. Alla listatut käyttäytymisen piirteet johtuvat tutkimusten mukaan usein median liikkäytöstä kotona. Arvioi oman näkemyksesi mukaan, kuinka usein olet havainnut kyseistä käyttäytymistä, jonka uskot johtuvan median käytöstä tai liikkäytöstä.

Vaihtoehdoissa numero 1=ei lainkaan /hyvin harvoin 2= harvoin 3= joskus 4= usein ja 5=hyvin usein

	1	2	3	4	5
Puheissa ja leikeissä toistuvat pelaaminen ja pelihahmot	☒	☒	☒	☒	☒
Lapsella on pelkotiloja	☒	☒	☒	☒	☒
Hyperaktiivinen käyttäytyminen	☒	☒	☒	☒	☒
Aggressiivinen käyttäytyminen	☒	☒	☒	☒	☒
Nukahtamisvaikeudet	☒	☒	☒	☒	☒
Sosiaaliset ongelmat	☒	☒	☒	☒	☒
Itsesäätelytaidot	☒	☒	☒	☒	☒

4. Kuvaile yhtä tai useampaa edellä valitsemaasi vaihtoehtoon liittyvää lapsen käyttäytymistä tai tiettyä tilannetta esiopetuksessa.

5. Rastita seuraavista ne median käyttöön liittyvät aiheet, joista olet keskustellut huoltajan kanssa

1= ei koskaan/hyvin harvoin 2= harvoin 3=joskus 4= usein 5= hyvin usein

	1	2	3	4	5
videopelien pelaaminen	☒	☒	☒	☒	☒
videopelien tai ohjelmien ikäraja	☒	☒	☒	☒	☒
ruutu-aika ts. mediaan käytettävää aikaa päivässä	☒	☒	☒	☒	☒
mediasta joka sisältää väkivaltaa	☒	☒	☒	☒	☒
median mahdollisista haittavaikutuksista lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen	☒	☒	☒	☒	☒

	1	2	3	4	5
huoltajien omat median käyttötottumukset	☐	☐	☐	☐	☐

6. Mitkä median käyttöön liittyvät aiheet olet kokenut helpoiksi? Perustele vastauksesi.

7. Mitkä median käyttöön liittyvät aiheet olet kokenut haastaviksi? Perustele vastauksesi.

8. Mitkä median käyttöön liittyvät aiheet ovat jääneet käsittelemättä, mutta olisivat olleet tärkeitä keskustella huoltajien kanssa? Perustele vastauksesi.

9. Koetko, että huoltajien kanssa on tärkeää keskustella lapsen mediankäytöstä?

 Kyllä

 Ei

 en osaa sanoa

10. Jos vastasit kyllä, perustele miksi on tärkeää keskustella lapsen mediankäytöstä kotona?

11. Oletko keskustellut huoltajan kanssa lapsen mediankäytöstä?

 Kyllä

 en

 en ole osannut

12. Jos vastasit en ole osannut, perustele miksi et ole osannut ottaa asiaa puheeksi?

13. Onko aloite keskusteluun tullut huoltajalta vai esiopetuksesta?

Vaihtoehto 1= Hyvin harvoin 2= harvoin 3 = joskus 4 = usein 5= Erittäin usein

	1	2	3	4	5
A) Huoltajalta	☐	☐	☐	☐	☐
B) Esiopetuksesta /varhaiskasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐

